

V

Vida oficial da RAG

A ACADEMIA NA ACTUALIDADE

CRÓNICA DA ACADEMIA (2012)

NECROLÓXICA:

XAIME ISLA COUTO / Xosé Luís Franco Grande

A ACADEMIA NA ACTUALIDADE (ANO 2012)

Directiva da Real Academia Galega

Dende o 23 de xaneiro de 2010, a Comisión Executiva da RAG está formada polos seguintes membros:

- Presidente: D. Xosé Luís Méndez Ferrín
- Secretario: D. Xosé Luís Axeitos Agrelo
- Vicesecretario: D. Francisco Fernández Rei
- Arquivoiro-Bibliotecario: D. Euloxio Rodríguez Ruibal
- Tesoureiro: D. Manuel González González

Relación dos actuais académicos numerarios

1. Excmo. Sr. D. Andrés Torres Queiruga. Ingreso: 20 de xuño de 1980.
2. Excmo. Sr. D. Manuel González González. Ingreso: 7 de febreiro de 1992.
3. Excmo. Sr. D. Salvador García-Bodaño Zunzunegui.
Ingreso: 25 de novembro de 1992.
4. Excmo. Sr. D. Xestús Alonso Montero. Ingreso: 30 de outubro de 1993.
5. Excmo. Sr. D. Xesús Ferro Ruibal. Ingreso: 4 de maio de 1996.
6. Excma. Sra. D.ª Luz Pozo Garza. Ingreso: 29 de novembro de 1996.
7. Excmo. Sr. D. Xosé Ramón Barreiro Fernández.
Ingreso: 14 de febreiro de 1997.
8. Excmo. Sr. D. Xosé Luís Franco Grande. Ingreso: 3 de xullo de 1998.
9. Excmo. Sr. D. Antón Santamarina Fernández.
Ingreso: 24 de outubro de 1998.
10. Excmo. Sr. D. Xaime Isla Couto. Ingreso: 29 de xaneiro de 1999.
Faleceu o 25 de abril de 2012.
11. Excmo. Sr. D. Ramón Lorenzo Vázquez. Ingreso: 7 de maio de 1999.
12. Excmo. Sr. D. Andrés Fernández-Albalat Lois. Ingreso: 28 de maio de 1999.
13. Excmo. Sr. D. Francisco Fernández Rei. Ingreso: 25 de setembro de 1999.
14. Excmo. Sr. D. Xosé Luís Méndez Ferrín. Ingreso: 30 de setembro de 2000.
15. Excma. Sra. D.ª Xohana Torres Fernández. Ingreso: 27 de outubro de 2001.
16. Excmo. Sr. D. Xosé Neira Vilas. Ingreso: 17 de novembro de 2001.
17. Excmo. Sr. D. Francisco Díaz-Fierros Viqueira.
Ingreso: 28 de setembro de 2002.
18. Excma. Sra. D.ª Rosario Álvarez Blanco. Ingreso: 6 de xuño de 2003.

19. Excmo. Sr. D. Víctor Fernández Freixanes.
Ingreso: 27 de febreiro de 2004.
20. Excmo. Sr. D. Xosé Luís Axeitos Agrelo. Ingreso: 30 de outubro de 2004.
21. Excmo. Sr. D. Euloxio Rodríguez Ruibal. Ingreso: 24 de marzo de 2006.
22. Excmo. Sr. D. Darío Xohán Cabana Yanes. Ingreso: 22 de abril de 2006.
23. Excmo. Sr. D. Ramón Villares Paz. Ingreso: 24 de novembro de 2006.
24. Excma. Sra. D.ª Margarita Ledo Andión. Ingreso: 7 de febreiro de 2009.
25. Excmo. Sr. D. Manuel Rivas Barrós. Ingreso: 12 de decembro de 2009.
26. Excmo. Sr. D. Bernardino Graña Villar. Ingreso: 12 de xuño de 2010.
27. Excmo. Sr. D. Xosé Henrique Monteagudo Romero.
Ingreso: 25 de febreiro de 2012.
28. Excmo. Sr. D. Xosé Luís Regueira Fernández. Ingreso: 2 de xuño de 2012.
29. Ilmo. Sr. D. Xosé Fernández Ferreiro. Electo: 4 de xuño de 2011.
30. Ilmo. Sr. D. Pegerto Saavedra Fernández. Electo: 30 de setembro de 2011.

Relación dos actuais académicos correspondentes

1. Ilmo. Sr. D. José Luis Varela Iglesias. Ingreso: 26 de marzo de 1950.
2. Ilmo. Sr. D. Manuel Fraga Iribarne. Ingreso: 26 de marzo de 1950.
Faleceu o 15 de xaneiro de 2012.
3. Ilmo. Sr. D. Sabino Torres Ferrer. Ingreso: 4 de maio de 1952.
4. Ilmo. Sr. D. Manuel Lucas Álvarez. Ingreso: 4 de marzo de 1955.
Faleceu o 1 de setembro de 2014.
5. Ilmo. Sr. D. Baldomero Cores Trasmonte.
Ingreso: 5 de xuño de 1958. *Faleceu o 24 de decembro de 2014.*
6. Ilmo. Sr. D. José Isorna Ferreirós. Ingreso: 25 de xuño de 1967.
7. Ilmo. Sr. D. José Ignacio Carro Otero. Ingreso: 22 de outubro de 1967.
8. Ilmo. Sr. D. Xosé López Calo. Ingreso: 22 de outubro de 1967.
9. Ilmo. Sr. D. Carlos Compairé Fernández. Ingreso: 10 de marzo de 1968.
10. Ilmo. Sr. D. Basilio Losada Castro. Ingreso: 26 de xaneiro de 1969.
11. Ilmo. Sr. D. Daniel D. Vidart. Ingreso: 5 de xullo de 1970.
12. Ilmo. Sr. D. Manuel Carlos García Martínez.
Ingreso: 30 de xaneiro de 1972.
13. Ilmo. Sr. D. Xosé Manuel González Reboredo.
Ingreso: 30 de xaneiro de 1972.
14. Ilmo. Sr. D. Fernando Acuña Castroviejo.
Ingreso: 30 de xaneiro de 1972.

15. Ilmo. Sr. D. Manuel Remuñán Ferro.
Ingreso: 11 de decembro de 1983. *Faleceu o 1 de febreiro de 2014.*
16. Ilmo. Sr. D. Francisco Xavier Carro Rosende.
Ingreso: 17 de novembro de 2001.
17. Ilmo. Sr. D. Fernando López-Acuña López.
Ingreso: 17 de novembro de 2001.
18. Ilmo. Sr. D. David Mackenzie. Ingreso: 17 de novembro de 2001.
19. Ilmo. Sr. D. Ivo Castro. Ingreso: 9 de febreiro de 2002.
20. Ilmo. Sr. D. Dieter Kremer. Ingreso: 9 de febreiro de 2002.
21. Ilma. Sra. D.ª Teresa Barro Muñoz-Ortiz.
Ingreso: 22 de xuño de 2002.
22. Ilmo. Sr. D. Xosé María Lema Suárez. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
23. Ilmo. Sr. D. Ramón Lugrís Pérez. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
24. Ilmo. Sr. D. Xulio Ríos. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
25. Ilmo. Sr. D. Luís Daviña Facal. Ingreso: 28 de setembro de 2002.
26. Ilmo. Sr. D. Johannes Kabatek. Ingreso: 28 de setembro de 2002.
27. Ilmo. Sr. D. Xoán Babarro González. Ingreso: 14 de decembro de 2002.
28. Ilmo. Sr. D. Xoán Bernárdez Vilar. Ingreso: 22 de febreiro de 2003.
29. Ilmo. Sr. D. Francisco Calo Lourido. Ingreso: 22 de febreiro de 2003.
30. Ilmo. Sr. D. Benigno Fausto Galdo Fernández.
Ingreso: 12 de xullo de 2003. *Faleceu o 5 de novembro de 2012.*
31. Ilmo. Sr. D. Augusto Pérez Alberti. Ingreso: 7 de febreiro de 2004.
32. Ilmo. Sr. D. Xosé Xove Ferreiro. Ingreso: 7 de febreiro de 2004.
33. Ilmo. Sr. D. Modesto Aníbal Rodríguez Neira.
Ingreso: 27 de marzo de 2004.
34. Ilma. Sra. D.ª María Dolores Sánchez Palomino.
Ingreso: 27 de marzo de 2004.
35. Ilmo. Sr. D. Francisco Antonio Cidrás Escáneo. Ingreso: 27 de marzo de 2004.
36. Ilmo. Sr. D. Ernesto Xosé González Seoane. Ingreso: 27 de marzo de 2004.
37. Ilmo. Sr. D. Domingo Frades Gaspar. Ingreso: 9 de outubro de 2004.
38. Ilmo. Sr. D. Felipe Lubián Lubián. Ingreso: 9 de outubro de 2004.
39. Ilmo. Sr. D. Héctor Manuel Silveiro Fernández.
Ingreso: 9 de outubro de 2004.
40. Ilmo. Sr. D. Carlos Xesús Varela Aenlle. Ingreso: 9 de outubro de 2004.
41. Ilmo. Sr. D. Manuel Caamaño Suárez. Ingreso: 18 de decembro de 2004.

42. Ilmo. Sr. D. Jorge Arbeleche. Ingreso: 20 de setembro de 2005.
43. Ilmo. Sr. D. Nicandro Ares Vázquez. Ingreso: 22 de abril de 2006.
44. Ilmo. Sr. D. Craig Patterson. Ingreso: 13 de xaneiro de 2007.
45. Ilmo. Sr. D. Luís Manuel García Mañá. Ingreso: 28 de abril de 2007.
46. Ilmo. Sr. D. Víctor Campio Pereira González.
Ingreso: 15 de xaneiro de 2011.
47. Ilmo. Sr. D. Farruco Sesto Novás. Ingreso: 15 de xaneiro de 2011.
48. Ilma. Sra. D.ª Débora Campos Ramírez. Ingreso: 25 de marzo de 2011.
49. Ilma. Sra. D.ª Ana Isabel Boullón Agrelo. Ingreso: 21 de xaneiro de 2012.
50. Ilmo. Sr. D. Xosé Henrique Costas González.
Ingreso: 21 de xaneiro de 2012.
51. Ilmo. Sr. D. Gonzalo Navaza Blanco. Ingreso: 21 de xaneiro de 2012.
52. Ilmo. Sr. D. Xosé Antón Palacio Sánchez. Ingreso: 21 de xaneiro de 2012.
53. Ilma. Sra. D.ª Alba Nogueira López. Ingreso: 30 de marzo de 2012.
54. Ilmo. Sr. D. Francisco Cerviño González. Ingreso: 30 de marzo de 2012.
55. Ilmo. Sr. D. Xosé Manuel González Herrán. Ingreso: 22 de xuño de 2012.
56. Ilma. Sra. D.ª Luz Méndez Fernández. Ingreso: 22 de xuño de 2012.
57. Ilmo. Sr. D. Fernando Ramallo Fernández. Ingreso: 22 de xuño de 2012.
58. Ilma. Sra. D.ª Olivia Rodríguez González. Ingreso: 22 de xuño de 2012.
59. Ilma. Sra. D.ª Goretti Sanmartín Rei. Ingreso: 22 de xuño de 2012.
60. Ilmo. Sr. D. Xavier Vence Deza. Ingreso: 22 de xuño de 2012.

Relación dos actuais académicos de honra

1. Excmo. Sr. D. Giuseppe Tavani. Ingreso: 22 de maio de 2004.
2. Excmo. Sr. D. John Rutherford. Ingreso: 4 de outubro de 2008.
3. Excmo. Sr. D. José Viale Moutinho.
Académico electo: 20 de decembro de 2008.
4. Excmo. Sr. D. Carlos Alberto Zubillaga Barrera.
Ingreso: 21 de abril de 2012.
5. Excma. Sra. D.ª Giulia Lanciani. Académica electa: 21 de xaneiro de 2012.
6. Excmo. Sr. D. Arcadio López-Casanova.
Académico electo: 22 de xuño de 2012.

CRÓNICA DA ACADEMIA (ANO 2012)

XUNTAS CELEBRADAS

O Pleno da Real Academia Galega reuniuse en Xunta ordinaria e extraordinaria, durante o ano 2012, nas seguintes datas:

- Xunta ordinaria: 21 de xaneiro de 2012
- Xunta extraordinaria: 25 de febreiro de 2012
(Ingreso de D. Xosé Henrique Monteagudo Romero na RAG)
- Xunta ordinaria: 30 de marzo de 2012
- Xunta extraordinaria: 21 de abril de 2012
(Ingreso de D. Carlos Alberto Zubillaga Barrero na RAG)
- Xunta extraordinaria: 17 de maio de 2012
(Día das Letras Galegas)
- Xunta extraordinaria: 2 de xuño de 2012
(Ingreso de D. Xosé Luís Regueira Fernández na RAG)
- Xunta extraordinaria: 9 de xuño de 2012
(Homenaxe a Celso Emilio Ferreiro)
- Xunta ordinaria: 22 de xuño de 2012
- Xunta ordinaria: 29 de setembro de 2012

A Comisión Executiva da Real Academia Galega reuniuse nas seguintes datas:

- Xunta de goberno: 23 de febreiro de 2012
- Xunta de goberno: 16 de marzo de 2012
- Xunta de goberno: 18 de abril de 2012
- Xunta de goberno: 1 de xuño de 2012
- Xunta de goberno: 27 de xuño de 2012
- Xunta de goberno: 19 de xullo de 2012
- Xunta de goberno: 14 de setembro de 2012
- Xunta de goberno: 11 de decembro de 2012
- Xunta de goberno: 12 de decembro de 2012

INGRESO DE ACADÉMICOS

DE HONRA

Excmo. Sr. D. Carlos Alberto Zubillaga Barrera

Lugar e data de ingreso: Salón de Actos da Real Academia Galega, 21 de abril de 2012.

Título do discurso: *Relixión e religiosidade na temperá emigración galega a Uruguai.*

Resposta do Excmo. Sr. D. Xosé Ramón Barreiro Fernández.

Carlos Alberto Zubillaga Barrera, membro de honra da RAG.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

Carlos Zubillaga, tras recibir a medalla e o diploma de académico de honra.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

Carlos Alberto Zubillaga Barrera, nacido en Montevideo no ano 1941, é historiador, xenealoxista e docente universitario.

En 1973 licenciase en Ciencias Históricas na Facultade de Humanidades e Ciencias da Universidade da República e no ano 2001 obtén o doutoramento en Historia pola Facultade de Filosofía e Letras da Universidade de Buenos Aires.

Ten unha extensa actuación na docencia universitaria, así como nas actividades de goberno da Universidade da República, onde foi membro do Consello da Facultade de Humanidades e Ciencias da Educación, decano da dita Facultade en dous mandatos (1989-1993 e 1993-1997) e integrante do Consello Directivo Central da Universidade da República entre os anos 1988 e 1997.

A súa actividade como docente desenvolveuse principalmente vinculada á devandita Facultade, agás no período da ditadura cívico-militar uruguaia, entre 1973 e 1985. Nela foi profesor titular de Historia da Historiografía e de Teoría e Metodoloxía da Historia, investigador en réxime de dedicación total, director do departamento de Historioloxía, coordinador do Instituto de Ciencias Históricas, director do Centro de Estudos Gallegos (Cegal), profesor de cursos de especialización para graduados, profesor de cursos e seminarios de posgraos,

titor de proxectos de investigación, director de teses de doutoramento e de mestría, e integrante de tribunais para xulgar teses de mestría e de doutoramento.

Canto á súa docencia en institucións non universitarias, foi profesor de Teoría e Metodoloxía da Historia no Instituto de Profesores “Artigas” (IPA) de Montevideo, entre os anos 1971 e 1977, director do Seminario de Formación de Investigadores en Historia no Centro Latinoamericano de Economía Humana de Montevideo, dende 1977 ata 1983, e profesor de Historia da Cultura (1979-1985) e de Historia Latinoamericana e Nacional (1983-1985) no Instituto Teolóxico de Uruguai “Monseñor Mariano Soler”. No ámbito internacional, foi profesor de cursos e seminarios de mestría e doutoramento na Universidade Complutense de Madrid, na de Santiago de Compostela, na de Oviedo e na Universidade Nacional de Mar del Plata.

Representante da chamada Nova Historia, contribuíu á renovación historiográfica uruguia iniciada nos anos sesenta e é un dos principais referentes da historiografía uruguia contemporánea e da reflexión teórico-metodolóxica da historia. Prestou tamén unha especial atención á xenealoxía, máis precisamente á nova xenealoxía moderna, democrática, libre de prexuízos nobiliarios e de sangue, preocupándose pola difusión dos seus novos aspectos teórico-metodolóxicos e da súa calidade de ciencia auxiliar da historia e de varias outras disciplinas. Nese campo recoñece como mestre ao incansable Dr. Juan Alejandro Apolant, alemán de nacemento e radicado en Uruguai tras o ascenso do nazismo, que escribiu a monumental obra xenealóxica *Génesis de la Familia Uruguaya*.

Como columnista colaborou no *Semanario Aquí* de Montevideo entre os anos 1983 e 1986. É membro do comité científico da revista *Estudios Migratorios* (Santiago de Compostela), director do Centro de Estudios Gallegos (CEGAL) da Universidade da República e membro do consello de redacción de *Madrygal. Revista de Estudios Gallegos* (Madrid).

Entre as súas publicacións destacan as seguintes:

Las Voces del combate: un vocabulario de los orígenes del movimiento sindical uruguayo. Montevideo: Librería de la Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, 2000.

Historia e Historiadores en el Uruguay del siglo XX. Entre la profesión y la militancia. Montevideo: Librería de la Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, 2002.

Perfiles en sombra: aportes a un diccionario biográfico de los orígenes del movimiento sindical en Uruguay (1870-1910). Montevideo: Librería de la Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, 2008.

Cultura popular en el Uruguay de entresiglos (1870-1910). Montevideo: Librería Linao y Risso, 2011.

Ao longo da súa ampla bibliografía non faltan múltiples referencias a Galicia e á súa cultura, fundamentalmente asociadas ao estudo da emigración galega en Uruguai, aínda que tamén a través da análise de persoeiros como Castelao.

Monografías:

Los gallegos en el Uruguay. Apuntes para una historia de la inmigración gallega hasta fines del siglo XIX. Montevideo: Ediciones de Banco de Galicia, 1966.

Castelao no arte galego. Montevideo: Ediciones Ronsel, 1966.

Los cruceiros del Montevideo antiguo. Montevideo: Patronato da Cultura Galega, 1967.

Páginas gallegas de Juana de Ibarbourou. Buenos Aires: Ediciones Centro Lucense, 1968.

El problema nacional de Galicia. Génesis y estructura del Estatuto autonómico de 1936. Montevideo: Edicións do Patronato da Cultura Galega, 1974.

A prensa galega de inmigración en Uruguai. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 1996.

Castelao y Uruguay: etapas de una relación entrañable. Montevideo: Universidad de la República. Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación: Centro de Estudios Gallegos, 2004.

Artigos:

“Epistolario americano de los hermanos Sagra”, *Grial* 22 (1968), 433-450.

“Castelao en el exilio”, *Galicia: revista del Centro Gallego de Buenos Aires* 604 (1975), 94-97.

“La Migración gallega y los orígenes del sindicalismo uruguayo” en Jesús de Juana y Xavier Castro (ed.), *Xornadas de Historia de Galicia (5ª. Ourense)- Galicia y América, el papel de la emigración*. Ourense: Servicio de Publicacións da Deputación Provincial, 1990, 193-211.

“Un gallego acriollado: José Antonio Fontela”, *Ecos da terra* (Montevideo), 15 (oct. 1991), 40-44.

- “La presencia gallega en Uruguay” en *Galicia e América: cinco siglos de historia*. Santiago de Compostela: Consellería de Relacións Institucionais e Portavoz do Goberno: Consello da Cultura Galega, 1992, 171-174.
- “As ideas estéticas de Castelao” en *Alén-Mar: a creatividade galega no Novo Mundo*. Santiago de Compostela: Dirección Xeral de Cultura, 1992.
- “A Inmigración galega en Uruguai: unha aproximación ó seu tratamento historiográfico”, *Estudios migratorios* 1 (dec. 1995), 84-101.
- “Patrimonio cultural galego en Uruguai”, en María Xosé Rodríguez Galdo, Afonso Vázquez-Monxardín (coord.), *Encontro sobre o Patrimonio Cultural Galego na Emigración*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 1996, 69-77.
- “Libreros y editores gallegos en Montevideo”, *Madrygal* 2 (1999), 139-145.
- “Identidad étnica en la inmigración gallega en Montevideo hacia comienzos del siglo XIX”, *Semata* 11 (2000), 175-190.
- “Una Experiencia pionera de enseñanza universitaria del gallego”, *Madrygal* 4 (2001), 127-130.
- “Relaciones transplatinas: los gallegos inmigrados en Buenos Aires y en Montevideo (1879-1965)”, en Xosé Núñez Seixas (ed.), *La Galicia austral: la inmigración gallega en la Argentina*. Buenos Aires: Biblos, 2001, 203-216.
- “El Exilio gallego en Montevideo ¿subsidiario o autónomo?”, en Xosé Manoel Núñez Seixas e Pilar Cagiao Vila (ed.), *O Exilio galego de 1936, política, sociedade, itinerarios*. Sada: Edicións do Castro. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2007, 133-152.
- “De la brega galleguista en Uruguay: el ribadense José María Barrera”, *Anuario del Centro de Estudios Gallegos* 2009, 9-30.
- “Un colectivo bajo sospecha, los gallegos de Montevideo en la perspectiva de la diplomacia franquista (1936-1953)”, *Anuario del Centro de Estudios Gallegos* 2010, 9-31.

NUMERARIOS

Excmo. Sr. D. Xosé Henrique Monteagudo Romero

Lugar e data de ingreso: Paraninfo da Universidade de Santiago de Compostela,
25 de febreiro de 2012.

Título do discurso: *Facer País co idioma. Sentido da normalización lingüística.*

Resposta da Excmo. Sra. D.ª Rosario Álvarez.

Xosé Henrique Monteagudo Romero, académico de número da RAG.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

Paraninfo da Universidade de Santiago de Compostela durante a lectura do discurso de ingreso de Henrique Monteagudo. Real Academia Galega. Arquivo Foto: Xosé Castro.

Naceu en Esteiro (Muros), o 26 de novembro de 1959. Cursou a carreira de Filoloxía Hispánica (Galego-portugués) na Facultade de Filoloxía da Universidade de Santiago de Compostela, onde obtivo a licenciatura en 1981 e o doutoramento en 1995. Exerceu como profesor nesta, primeiro de Filoloxía Románica (1982-1995) e despois de Filoloxía Galega (de 1995 en diante). É profesor titular de Filoloxías Galega e Portuguesa da Universidade de Santiago de Compostela desde 1997. Investigador do Instituto da Lingua Galega desde 1981, forma parte do seu consello científico desde 1995. Tamén é investigador colaborador do Centro de Lingüística Geral e Aplicada da Universidade de Coimbra desde 2007.

Ministrou seminarios de posgrao e cursos de doutoramento no Graduate Center-City University of New York, na Universidade de Lisboa, no Instituto de Lingüística da Universidade de Buenos Aires e na Universidade de São Paulo. Foi convidado para dar conferencias ou seminarios noutras universidades de España e Portugal, Europa e América.

É membro do Consello da Cultura Galega desde 1998, coordinador da súa Sección de Lingua, director do Centro de Documentación Sociolingüística e

director científico do proxecto “Obras de Martín Sarmiento”, en colaboración do Consello da Cultura Galega e a Universidade de Santiago de Compostela. Dentro das múltiples actividades que desenvolve desde esta institución destacan as de coordinador do “Informe de Política Lingüística e Normalización en Galicia (1980-2000)”; impulsor dos *Encontros pola Normalización Lingüística* (12 edicións, desde 1993); cocomisario da exposición *Galicia 25. Unha cultura para un novo século* (2008-2010) e coordinador do foro *Sociedades plurilingües: da identidade á diversidade* (2008) e do seminario *Lingua, sociedade e política en Galicia* (2009-2010), ademais doutros congresos e seminarios.

Foi un dos fundadores da revista *Dorna. Expresión poética galega* (1982) e membro activo do seu consello editorial ata 2006. Forma parte do consello de redacción de *Grial. Revista Galega de Cultura* desde 1988, e é codirector desta desde 2003. Tamén é membro do consello de redacción da revista científica electrónica *Estudos de Lingüística Galega* (Instituto da Lingua Galega/Universidade de Santiago de Compostela), desde 2009.

Forma parte das Fundacións Castelao —da que foi vicepresidente (1996-2000)—, Penzol (na actualidade membro da súa Xunta directiva) e Carlos Casares, ademais de ser membro da Comisión de Lingua e Literatura do Instituto Galego de Estudos Europeos e Autonómicos (IGEA) desde 2009.

Foi o primeiro secretario do Departamento de Filoloxía Galega da Universidade de Santiago de Compostela (1986-1987) e coordinador do Programa Oficial Interuniversitario de Posgrao “Máster en Política Lingüística e Normalización en Galicia” (Universidade de Santiago de Compostela, Universidade da Coruña, Universidade de Vigo, 2008-2009).

Henrique Monteagudo é autor de libros de texto de lingua galega para o ensino medio e preuniversitario, e de abundantes traballos sobre filoloxía, lingüística, sociolingüística e historia social da lingua galega, presentados en congresos nacionais e internacionais, ou publicados en volumes colectivos e revistas especializadas como *Grial* (Vigo), *Verba. Estudos de Lingüística Galega* (Santiago), *Boletín da Real Academia Galega* e *Cadernos de Lingua* (A Coruña), *Colóquio / Letras* (Lisboa), *Signo y Señal* (Buenos Aires), *Portuguese Studies* (Cambridge), *Plurilinguismes* (París), *Lengas* (Montpellier), *The Year's Work in Modern Languages* (Oxford), e series como *Trends in Romance Linguistics and Philology* (Berlin & New York), *Lexikon der Romanistik Linguistik* (Tübingen, Alemaña) ou *Anuário Internacional de Comunicação Lusófona* (São Paulo).

Nas súas liñas de investigación e publicacións tocou temas de filoloxía, historia da lingua e sociolingüística, ademais de editar textos de autores galegos, medievais e modernos, desde Martin Codax ou Afonso X ata Martín Sarmiento, e desde Rosalía de Castro a Castelao ou Ramón Piñeiro. Desde 1996, a súa docencia e investigación véñense concentrando na historia social da lingua galega, a sociolingüística e a planificación lingüística. Entre as publicacións máis importantes destacan:

- Gramática galega*. Vigo: Galaxia, 1986. Coautor xunto con Rosario Álvarez Blanco e X. L. Regueira.
- Estudos de sociolingüística galega sobre a norma do galego culto*. Vigo: Galaxia, 1995. Editor.
- De viva voz: Castelao, conferencias e discursos*. Santiago de Compostela: Fundación Castelao, 1996. Editor.
- O son das ondas. Meendiño, Martin Codax e Johan de Cangas: xograres da beiramar*. Vigo: Galaxia, 1998.
- Historia Social da Lingua Galega: idioma, sociedade e cultura a través do tempo*. Vigo: Galaxia, 1999.
- Castelao: defensa e ilustración da lingua galega*. Vigo: Galaxia, 2000.
- Informe de Política Lingüística e Normalización en Galicia (1980-2000) en tres volumes* (editor, 2002-03).
- Actas do I Congreso Internacional "Curros Enríquez e o seu tempo"*. 2 vols. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2004. Coeditor.
- Norma lingüística e variación. Unha perspectiva desde o idioma*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2005. Coeditor.
- A sociedade galega e o idioma. A evolución sociolingüística de Galicia (1992-2003)*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, Sección de Lingua, 2005. Codirector.
- Letras Primeiras. O foral do Burgo de Caldelas, os primordios da lírica trobadoresca e a emerxencia do galego escrito*. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza, 2008.
- De verbo a verbo. Documentos en galego anteriores a 1260*. Santiago de Compostela: Universidade, 2009. Coeditor, en colaboración con Ana Boullón.
- Sociedades plurilingües: da identidade á diversidade*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2009. Coordinador.

Como editor de textos cómpre salientar as seguintes obras:

- Tavani, Giuseppe (1988): *A poesía lírica galego-portuguesa*. Vigo: Galaxia. Cotradutor xunto con Rosario Álvarez.
- Otero Pedrayo, Ramón (1991): *A Romaría de Xelmírez*. Vigo: Galaxia.
- Castelao (1992): *Sempre en Galiza*. Vigo: Galaxia. (2.ª edición, 2000). Coeditor.
- Castro, Rosalía de (1993): *Follas Novas*. Vigo: Galaxia. Coeditor.
- Otero Pedrayo, Ramón (1998): *A Lagarada: O desengano do prioiro*. Vigo: Galaxia.
- Castelao (2000): *Obras*. Vigo: Galaxia. 8 vol.
- Sarmiento, Martín (2002): *Sobre a lingua galega: antoloxía*. Vigo: Galaxia.
- Sarmiento, Martín (2002): *Catálogo de algunos libros curiosos y selectos para la librería de algún particular que desee comprar de tres a quatro mil tomos*. Noia: Toxosoutos.
- Sarmiento, Martín (2002): *Coloquio en mil duascenas coplas galegas*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.
- Afonso X, rei de Castela (2003): *Cantigas de Santa María*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.
- Sarmiento, Martín (2008): *De historia natural y todo género de erudición. Obra de 660 pliegos*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2008.
- Piñeiro, Ramón (2008): *A linguaxe e as linguas*. Vigo: Galaxia.
- Piñeiro, Ramón (2009): *O espertar da conciencia galega: galeguismo, cultura e identidade: ensaios e artigos dispersos*. Vigo: Galaxia.

Excmo. Sr. D. Xosé Luís Regueira Fernández

Lugar e data de ingreso: Salón de Actos da Real Academia Galega, 2 de xuño de 2012.

Título do discurso: *Oralidades: reflexións sobre a lingua falada no século XXI.*

Resposta do Excmo. Sr. D. Manuel González González.

Xosé Luís Regueira Fernández, académico de número da RAG.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

Xosé Luís Regueira le o discurso de ingreso como membro de número da RAG.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

Naceu o 6 de xullo de 1958 en Goiriz, concello de Vilalba, e ao pouco tempo mudouse a Aldixe, concello de Abadín, onde pasou a súa infancia. Estudou bacharelato en Vilalba, onde residiu durante varios anos. Posteriormente trasladouse a Santiago de Compostela para estudar Filoloxía Románica. Tras a licenciatura, obtivo unha bolsa de investigación no departamento de Filoloxía Románica.

Entre os anos 1985 e 1987 exerceu na Universidade de Colonia (Alemaña) como lector de español e de galego, que se impartiu como materia oficial por primeira vez no currículo dunha universidade alemá. Regresou en 1987 á Universidade de Santiago de Compostela como axudante. En 1989 obtivo o título de Doutor en Filoloxía Románica coa tese titulada *A fala do Norte da Terra Chá*, dirixida por Antón Santamarina.

En 1994 obtivo a praza de profesor titular e en 2008 a de catedrático de Filoloxías Galega e Portuguesa na Universidade de Santiago de Compostela, onde continúa exercendo. Foi director do Departamento de Filoloxía Galega de 2005 a 2009.

En 1988 participa, como secretario e como docente, na posta en marcha dos Cursos de Verán de Lingua e Cultura Galegas para Estranxeiros, nos que

segue impartindo docencia ata a actualidade. Tamén participou na organización de cursos de verán da Universidade de Santiago de Compostela e da Universidade Internacional Menéndez y Pelayo, na súa sede da Coruña.

Desde 1981 é investigador do Instituto da Lingua Galega, do que foi secretario entre os anos 1996 e 2005.

A súa actividade investigadora está centrada sobre todo na lingua falada, e especialmente na fonética e na fonoloxía, aínda que tamén traballa en aspectos da sociolingüística (estándar e variación, principalmente). Participou e participa en proxectos de investigación, como investigador ou como director, sobre diferentes temas relacionados coa fonética acústica, lingua oral e variación. Tamén ten publicado traballos sobre gramática, historiografía e bibliografía.

É coautor (con Rosario Álvarez e Henrique Monteagudo) de *Gramática galega* (Vigo: Galaxia 1986, Premio Losada Diéguez 1986 no apartado de investigación); director e coautor de *Guía bibliográfica de lingüística galega* (Vigo: Edicións Xerais de Galicia, 1996) e de *Os sons da lingua* (Vigo: Edicións Xerais de Galicia, 1988); autor de *Dicionario de pronuncia da lingua galega* (A Coruña: Real Academia Galega, 2010), e da versión falada posta en rede en 2011 na web no Instituto da Lingua Galega (ilg.usc.es/pronuncia).

Editor en colaboración de *Da gramática ó dicionario. Estudos de lingüística galega* (Santiago de Compostela: Universidade, 2001); *Cada palabra pesaba, cada palabra medía. Homenaxe a Antón Santamarina* (Santiago de Compostela: Universidade, 2008) e *Perspectivas sobre a oralidade* (Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2008).

Colabora regularmente desde 1993 en *Linguistic bibliography / Bibliographie linguistique*, que é publicado en papel con periodicidade anual, na actualidade pola editora Brill (Leiden & Boston).

Publicou e presentou en congresos e simposios diferentes traballos sobre fonética acústica da lingua galega, como “Estudio acústico das vocais tónicas galegas en posición fonética normal” (con M. González, en Ramón Lorenzo, *XIX Congreso Internacional de Lingüística e Filoloxía Románicas*. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1992); “Acerca de la estructura prosódica del texto: finales de enunciado en gallego” (*II Congreso de Fonética Experimental*. Sevilla, 2002); “As vocais finais en galego e portugués” (*VII Congreso Internacional de Estudos Galegos*. Sada, 2008); “Os alófonos de /b, d, g/ en galego” (con E. Martínez-Celdrán, *Verba* 34, 2007); “Spirant approximants in Galician” (con E. Martínez-Celdrán, *Journal of the International Phonetic Association* 38, 1,

2008) ou “Nasalización en gallego y en portugués” (*Estudios de Fonética Experimental* 19, 2010).

Tamén publicou unha descrición da fonética galega en *Journal of the International Phonetic Association* 26, 2 (1996), recollida logo en *Handbook of the International Phonetic Association* (Cambridge, 1999). En relación coa variación e cambio no galego actual, publicou “Cambios fonolóxicos no galego actual” (en *Cada palabra pesaba, cada palabra medía. Homenaxe a Antón Santamarina*. Santiago de Compostela: Universidade, 2008), e “Cambios fonéticos e fonolóxicos no galego contemporáneo” (*Estudos de Lingüística Galega* 1, 2009).

Dedicou diferentes traballos ao estudo da variación social, a lingua dos medios e a lingua estándar, entre os que destacan: “Modelos fonéticos e autenticidade lingüística” (*Cadernos de Lingua* 10, 1994); “Elementos para a definición dun modelo fonético estándar da lingua galega”, (en Benigno Fernández Salgado (ed.), *4th International Conference on Galician Studies*. Oxford: Oxford Centre for Galician Studies, 1997); “Estándar oral e variación social da lingua galega” (en Rosario Álvarez e Dolores Vilavedra (ed.), *Cinguidos por unha arela común: homenaxe ó profesor Xesús Alonso Montero*. Santiago de Compostela: Universidade, 1999); “Un modelo de estándar oral para a lingua galega” (*VI Congreso Internacional de Estudios Galegos*. Trier, 2000); “A sílaba en galego: lingua, estándar e ideoloxía” (en Ramón Lorenzo (coord.), *Homenaxe a Fernando R. Tato Plaza*. Santiago de Compostela: Universidade, 2002); “Lingua falada e estándar escrito: o galego desde o Rexurdimento á modificación ortográfica do 2003” (*Galicia dende Salamanca*, 4) e “Estándar oral” (en Rosario Álvarez e Henrique Monteagudo (ed.), *Norma lingüística e variación: unha perspectiva desde o idioma galego*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 2005).

Canto a aspectos máis xerais da situación sociolingüística da lingua galega, poden citarse: “Política y lengua en Galicia: la ‘normalización’ de la lengua gallega” (en Mónica Castillo Lluch e Johannes Kabatek (ed.), *Las lenguas de España. Política lingüística, sociología del lenguaje e ideología desde la Transición hasta la actualidad*. Madrid / Frankfurt am Main: Iberoamericana-Vervuert, 2006) ou “Nacionalismo y libertad lingüística. Galicia Bilingüe y la ofensiva contra la normalización de la lengua gallega” (en Christian Lagarde (ed.), *Le discours sur les “langues d’Espagne” / El discurso sobre las “lenguas españolas” 1978-2008*. Perpignan: Presses Universitaires, 2009).

Entre os traballos centrados na historiografía da lingüística galega, son de salientar: “Die galicische Grammatik in Geschichte und Gegenwart” (en

Ulfried Herrmann e Axel Schönberger (ed.), *Studien zu Sprache und Literatur Galiciens*. Frankfurt am Main: TFM, 1991); “A contribución alemana á lingüística galega” (en Mercedes Brea e Francisco Fernández Rei (coord.), *Homenaxe ó profesor Constantino García*. Santiago de Compostela: Universidade, 1991); “Os estudos de lingüística galega” (en Ramón Lorenzo e Rosario Álvarez (coord.), *Homenaxe á profesora Pilar Vázquez Cuesta*. Santiago de Compostela: Universidade, 1996); “Galician language studies: between ideology and linguistics” (*Galician Review* 5/6, 2006/2007) e “Os estudos de dialectoloxía galega desde 1967 á actualidade” (en Esther Corral Díaz, Lydia Fontoira Suris e Eduardo Moscoso Mato (ed.), *A mi dizen quantos amigos ei. Homenaxe ao profesor Xosé Luís Couceiro*. Santiago de Compostela: Universidade, 2008).

Outros traballos de gramática son os dedicados ás construcións causativas, como: “A construción *fazer* + infinitivo na prosa medieval galega e portuguesa” (V Congreso Internacional de Estudos Galegos. Trier, 1999) e “A construción causativa *facere* + infinitivo na gramática funcional” (en Xosé Luís Regueira e Alexandre Veiga (ed.), *Da gramática ó dicionario. Estudos de lingüística galega*. Santiago de Compostela: Universidade, 2001).

Actualmente é membro da Asociación Internacional de Estudos Galegos e da International Phonetic Association. É coordinador da revista *Cadernos de Lingua*, publicada pola Real Academia Galega, desde a súa fundación en 1990. Tamén forma parte dos comités científicos das revistas *Verba*, *Estudos de Lingüística Galega* e *Revista Internacional de Lingüística Iberoamericana*.

DÍA DAS LETRAS GALEGAS, 17 DE MAIO DE 2012

O Día das Letras Galegas do ano 2012 estivo dedicado a Valentín Paz-Andrade (Pontevedra, 1898 – Vigo, 1987).

O seu nomeamento produciuse na sesión ordinaria celebrada polo Pleno da Real Academia Galega o día 4 de xuño de 2011. Algunhas das consideracións que xustifican esta candidatura son as seguintes:

1. Ter sido un dos grandes pioneiros do xornalismo moderno en Galicia, tanto no ámbito empresarial como no comunicacional, desde a dirección do xornal *Galicia* ata publicacións en revistas moi especializadas.
2. Ser autor de obras de creación literaria (*Pranto matricial*) e ensaística sobre a cultura galega (*Galiza lavra a sua imagem*) ou figuras relevantes dela (*Castelao na luz e na sombra*).
3. Ser autor dunha obra de ensaio moi importante no campo da economía e da xestión pesqueira, con presenza exterior, nomeadamente en América, como *Galicia como tarea*.
4. Ter frecuentado con asiduidade a literatura e cultura luso-brasileira, da que é especial mostra o seu ensaio *A galecidade na obra de Guimarães Rosa* (que foi o tema do seu discurso de ingreso nesta Academia).

Ademais destas razóns puntuais, destaca o feito de que esta figura permitirá repensar e “revisitar” aspectos relevantes da historia da Galicia do século XX, como o autonomismo republicano, as relacións co exilio, a vinculación entre cultura galega e mundo empresarial e, finalmente, o propio papel de Galicia na transición democrática.

VALENTÍN PAZ-ANDRADE

Ramón Villares

Xurista, xornalista, académico, conferenciante, político, poeta ou empresario, a proteica e rica personalidade de Valentín Paz-Andrade resiste calquera tentativa de redución a un único aspecto da súa prolífica vida que non sexa o do seu compromiso cun país, Galicia, que el mesmo propuxo como tarefa.

A FORMACIÓN

Descendente da burguesía local por liñaxe paterna, e da pequena fidalguía pontevedresa por parte de nai, o protagonista do Día das Letras deste 2012 naceu un 23 de abril de 1898 na aldea de Lérez, moi preto de Pontevedra. Aos oito anos ficou orfo de nai, un feito que o marcou profundamente. Coursou os primeiros estudos e mais o bacharelato en Pontevedra, onde xa amosou unha inclinación precoz cara ás letras sen dúbida fomentada polo seu tío, o ilustre poeta Juan Bautista Andrade que, ademais, foi quen lle presentou a Castela en 1916. Do trato co senlleiro líder nacionalista naceu unha longa amizade que se mantivo acesa ata a morte do político rianxeiro en 1950, pero tamén un firme compromiso con Galicia desenvolvido en moi diversas áreas. Baixo o consello do seu pai, trasladouse a Compostela para estudar a carreira de Dereito, e foi nesta época cando deu comezo á súa militancia activa no nacionalismo participando como orador, xunto con Euxenio Montes, na II Asemblea Nacionalista, celebrada en Compostela en 1919, e liderando a fundación do Grupo Autonomista Universitario, vinculado á Irmandade da Fala de Santiago, da que foi electo presidente. A súa xeira universitaria deixoulle, asemade, tempo para colaborar esporadicamente coa prensa local santiaguesa, nomeadamente, na *Gaceta de Galicia* e no semanario pontevedrés *La Provincia*. Culminou, finalmente, os seus estudos coa cualificación de sobresaliente.

OS INICIOS

Non ben rematada a carreira, debutou como avogado en Pontevedra xa en 1921, xusto antes de ser chamado a filas para participar na Guerra do Rif. Durante esta campaña, enviou crónicas desde Marrocos para o xornal coruñés *El Noroeste* que cimentaron a súa fama como xornalista, unha das súas facetas máis recoñecidas. En 1922, contando vinte e tres anos, recibiu unha baixa médica, grazas aos seus contactos, que lle permitiu abandonar África e volver a Galicia, onde se entrevistou, na Coruña, co cónsul chileno, Cádiz Vargas, co fin de botar a andar o proxecto dun xornal que acabou sendo o *Galicia*, subtítulo *Diario de Vigo*, do que Paz-Andrade foi director. O periódico saíu do prelo por vez primeira o 25 de xullo de 1922, contando con Roberto Blanco Torres, Francisco Pita ou Lustres Rivas na redacción; con Luís Ksado no deseño gráfico; co Castelao caricaturista nas ilustracións da portada e cun feixe de sinaturas como as de Antón Villar Ponte, Vicente Risco, Fermín Bouza Brey, Otero Pedrayo, Armando Cotarelo Valledor ou Amor Ruibal. Esta prestixiosa nómina de escritores, que desenvolveu un xornalismo de calidade cunha marcada liña progresista e galeguista, converteu de inmediato o *Galicia* nunha referencia xornalística a nivel galego. A partir de 1923, porén, empeza a sufrir persecución e censura so a Ditadura de Primo de Rivera, nun proceso que culmina co peche definitivo do *Galicia* en 1926. Paz-Andrade, como director do xornal, viuse encarcerado na cadea da rúa Príncipe, en Vigo, durante un mes no ano 1924. A partir de 1927, Paz-Andrade comezou a prestar servizos como avogado á patronal pesqueira viguesa radicada en Bouzas e fundou a revista especializada do sector: *Industrias Pesqueras*, co financiamento do industrial de orixe catalá José Barreras Massó. Esta relación co mundo do mar e da pesca converterase, en diante, na súa principal actividade profesional, así como no obxecto de numerosos estudos, ensaios e conferencias, dos que o primeiro exemplo é *Los puertos nacionales de pesca. Aportación de Vigo al estudio del problema*, de 1928.

O HOME POLÍTICO

Xa en 1930, fundou en Vigo o Grupo Autonomista Galego e deu comezo a unha febril actividade política. Participou —con Lois Tobío, Carballo Calero e Vicente Risco, membros do Seminario de Estudos Galegos— na elaboración do *Anteproxecto do Estatuto de Galicia* —o título orixinal era *Exposición presentada*

pola poñenza encargada de redactar o Antreproxeito de Estatuto de Galiza– e, coa proclamación da República en 1931, integrouse no Partido Galeguista formando parte da súa dirección. Nas eleccións a Cortes Constituíntes de 1931, Paz-Andrade concorreu en terceira posición na lista da Candidatura Galeguista por Pontevedra, tras Castelao e Cabanillas, malia saír só Castelao como deputado por mor dunha fraude electoral. En 1932, o seu traballo como asesor legal da patronal pesqueira viguesa custoulle tamén a Paz-Andrade un atentado a mans dos anarquistas do que saíu vivo, aínda que non ileso. Xa no 36, tras os acordos para concorrer ás eleccións conxuntamente coa Fronte Popular, o Partido Galeguista só conseguiu incluír un dos seus candidatos na coalición por Pontevedra, Castelao, de tal maneira que, ante o ofrecemento do centrista Portela Valladares, Paz-Andrade participou nas eleccións co partido deste último, o Partido de Centro Democrático, sen saír electo deputado tampouco nesta ocasión. Aínda así, a influencia do noso homenaxeado sobre Portela Valladares abundou para que o xornal do centrista, *El Pueblo Gallego*, fixese campaña a prol da aprobación do Estatuto de Autonomía do 36, acollendo mesmo afervoados editoriais en favor da causa redactados por Paz-Andrade.

Tras o golpe militar, a implicación política de Valentín Paz-Andrade no bando republicano levouno a axudar na fuxida a varios dos seus camaradas, así como tamén a interceder, en balde, pola salvación de Alexandre Bóveda. En setembro do 36 padeceu el mesmo a represión franquista sendo desterrado a Verín, onde sufriu un atentado a mans dunha cuadrilla falanxista do que saíu ileso. Pouco despois, nese mesmo ano, foi enviado a Requeixo de Queixa como endurecemento da súa condena. Malia todo, moi preto de alí, en Trives, coñeceu a súa futura esposa, Dona Pilar Rodríguez Prada, coa que tivo o seu único fillo en 1940, Alfonso, así chamado en homenaxe a Castelao.

EMPRESARIO E INTELECTUAL

En 1940 regresou a Vigo de xeito irregular desde un segundo desterro en Estremadura, que nunca foi levantado oficialmente. Entón, o seu gran prestixio como avogado permítelle reiniciar as súas actividades profesionais no sector marítimo e, a partir de 1942, fíxose cargo de novo da revista *Industrias Pesqueras*, acollendo na súa nómina galeguistas xa insignes daquela como Francisco del Riego. Asemade, organizou un faladoiro no café Alameda frecuen-

tado pola intelectualidade viguesa da altura: Maside, Laxeiro, Lugris, os irmáns Álvarez Blázquez ou Antón Beiras, entre outros. Na década dos cincuenta foi comisionado pola FAO (Organización das Nacións Unidas para a Alimentación e a Agricultura) para favorecer o desenvolvemento da pesca en Latinoamérica. Así, impartiu cursos sobre economía e xurisprudencia pesqueira, ao tempo que escribiu numerosos ensaios sobre a cuestión e colaborou asiduamente en xornais da época so os pseudónimos M., Xan Quinto ou Mareiro. A estada en América foi, ademais, aproveitada para recuperar o contacto co galeguismo do exilio, especialmente co Centro Gallego de Buenos Aires, que, en 1955, publicou o seu libro de poemas *Pranto matricial*, en memoria de Castela, e, en 1959, *Galicia como tarea*, unha escolma das súas conferencias sobre a situación económica e política de Galicia impartidas no mesmo Centro Gallego, e que constituíu un verdadeiro manifesto político nacionalista de signo progresista. Unha vez máis, en 1957, ingresa no cárcere por mor da publicación dun artigo da súa autoría considerado crítico co réxime franquista en *Industrias Pesqueras*.

En 1960 participa na fundación, con capital do industrial lucense Xosé Fernández López, da empresa Pescanova, da que foi designado vicepresidente e á que en moi pouco tempo consegue, grazas ao seu profundo coñecemento do sector, converter na maior armadora europea de buques conxeladores. Nesta época publica tamén o ensaio literario *La anunciación de Valle-Inclán* (Buenos Aires, 1967); o seu segundo libro de poemas, *Sementeira do vento* (Vigo, 1968) e o ensaio político-económico *La marginación de Galicia* (Madrid, 1970), que recunca e amplía os temas xa recollidos en *Galicia como tarea*. En 1964 foi proposta a súa entrada na Real Academia Galega por Otero Pedrayo, Domingo García-Sabell, Xesús Ferro Couselo e Francisco Vales Villamarín. No entanto, o seu ingreso non foi posible ata o 11 de febreiro de 1978, cando leu o discurso *A galecidade na obra de Guimarães Rosa*, ao que deu resposta Álvaro Cunqueiro.

NA DEMOCRACIA

Coa restauración democrática, Paz-Andrade regresou á area política participando na Xunta Democrática de Galicia e na Comisión Negociadora da Oposición Democrática, a chamada Comisión dos Dez, en representación de Galicia. Saíu elixido senador en 1978 por Pontevedra na Candidatura Democrática Galega Independente. Fiel ás teses daquel nacionalismo republicano da

súa xuventude, tomou parte nas reivindicacións dunha maior autonomía para Galicia frecuentes nesta época. En 1979 publicou o libro de poemas *Cen chaves de sombra* e, no 1982, deu ao prelo *Castelao na luz e na sombra*, froito dunha delongada investigación sobre a vida e obra do político rianxeiro.

Ao longo da súa vida, ademais de dirixir *Galicia e Industrias Pesqueras*, colaborou asiduamente en *La Correspondencia Gallega*, *Alma Galaica*, *El Noroeste*, *Gaceta de Galicia*, *Vanguardia Gallega*, *El Pueblo Gallego*, *El Sol*, *La Calle*, *Industrias Conserveras*, *La Noche*, *Faro de Vigo*, *La Voz de Galicia*, *Emigrante*, *Informaciones*, *Información Comercial Española*, *Vieiros*, *Grial*, *El País* etc. Ademais, foi honrado con numerosos premios e homenaxes no outono da súa vida, entre os que se contan o premio Pedrón de Ouro (1975), a Cruz de San Raimundo de Peñafort (1978), a Medalla da Cidade de Pontevedra (1979), a Medalla Castelao (1984), a Medalla ao Mérito Social Marítimo (1984), a Medalla de Ouro da Cidade de Vigo (1986) e o Premio Trasalba da Fundación Otero Pedrayo (1986). Valentín Paz-Andrade, un personaxe fundamental para entender a historia de Galicia no século vinte, finou na cidade de Vigo un 19 de maio de 1987 e foi soterrado no panteón familiar en Lérez, Pontevedra.

OBRA EN GALEGO

Ensaio: literatura e historia

A galecidade na obra de Guimarães Rosa. Sada: Edicións do Castro, 1978. Introducción de P. Ronai e epílogo de A. Cunqueiro. Edición en portugués de Paulo Ronai, Sao Paulo: Difel, 1983.

Castelao na luz e na sombra. Sada: Edicións do Castro, 1982.

Galiza lavra a sua imagen. Sada: Edicións do Castro, 1985.

Literatura: poesía

Pranto matricial. Buenos Aires: Ediciones Galicia del Centro Gallego, 1955.

Sementeira do vento. Vigo: Galaxia, 1968. Prefacio de Guilherme de Almeida.

Cen chaves de sombra. Sada: Edicións do Castro, 1979. Limiar de Lorenzo Varela.

Cartafol de homenaxe a Ramón Otero Pedrayo. Trasalba: Fundación Otero Pedrayo, 1986.

Literatura: narrativa

Soldado da morte. Escrita en 1921. Inédita.

Conferencias e artigos

- "A nosa definición autonomista", *Nós*, 1930. Discurso pronunciado con Otero Pedrayo e Castelao no Teatro García Barbón de Vigo.
- "Galicia na Monarquía e na República", *La Región*, 1931. Discurso pronunciado no Teatro García Barbón.
- "A evolución trascontinental da lingua galaico-portuguesa", en Xesús Alonso Montero [et al.], *O porvir da lingua galega*. Lugo: Círculo de Belas Artes, 115-132, 1968.
- "Galiza diante da autonomía", conferencia no Congreso de Cultura Catalana de Barcelona, 7 de febreiro de 1977.
- "O modelo federal para a constitución do Estado Galego", en Ricardo Carballo Calero [et al.], *Testemuñas e perspectivas en homenaxe ao Seminario de Estudos Galegos*. Sada: Edicións do Castro, 1978.
- "A xestación social da nova pintura galega", conferencia na Caixa de Aforros Municipal de Vigo, 17 de abril de 1980.
- "Perspectiva e contrapunto da obra de Blanco Amor", *A Nosa Terra* 3, Vigo, 1985. Conferencia no Ateneo de Ourense, 5 de Nadal de 1980.
- "Bagaría e Castelao", en *Bagaría, 1882-1940*. A Coruña: Museo Carlos Maside, 1983.
- "Aventura, drama e obra de Castelao", conferencia pronunciada en Lisboa, 18 de xullo de 1984.
- "Castelao na vida e na obra", conferencia en Vilanova de Gaia, 7 de decembro de 1984.
- "Pregón do mar de Riveira", 1 de agosto de 1985.
- O home dentro do sabio: Pedro Joseph de Bermés, 1770-1824 / discurso lido no acto da sua presentación por Valentín Paz Andrade; e resposta [de] Enrique Vidal Abascal*. Santiago de Compostela: Real Academia Galega de Ciencias, 1985.
- "Gallástegui, na hora e na obra", en *Homenaje a Cruz Gallástegui Unamuno*. Pontevedra: Deputación provincial, 1985.
- "O cinceles de Fáiilde", en *Fáiilde*. Vigo: Caja de Ahorros Municipal, 1986.
- "Castelao e a lingua galega", conferencia en Viana do Castelo, Comissão luso-galaica conmemorativa do Centenario de Castelao, 30 de xaneiro de 1986.

OBRA EN CASTELÁN**Ensaio: literatura, historia, economía**

Galicia como tarea. Buenos Aires: Ediciones Galicia del Centro Gallego, 1959.

La anunciación de Valle-Inclán. Buenos Aires: Losada, 1967. Limiar de Eduardo Blanco Amor.

La marginación de Galicia. Madrid: Siglo XXI, 1970.

Ensaio: temas pesqueiros

Los puertos nacionales de pesca en España: aportación de Vigo al estudio del problema. Vigo: Unión de Entidades Viguesas, 1928.

Principios de economía pesquera. Santiago de Chile: FAO, 1954. Limiar de Bibiano F. Osorio-Tafall.

Producción y fluctuación de las pesquerías. Madrid: Unesa, 1954.

Sistema económico de la pesca en Galicia. Buenos Aires: Citania, 1958.

"Los derechos sobre el espacio marítimo", *Revista general de legislación y jurisprudencia*, Año 108, segunda época, t. 40, 6, 767-780.

El Capital como factor del desarrollo de Galicia. A Coruña: Banco del Noroeste, 1971.

Conferencias e colaboracións

"El impacto de la sardina en la economía de Galicia", conferencia do Curso de Verán da Universidade de Santiago de Compostela. Vigo, verán de 1956.

"Soberanía y recursos libres del mar", conferencia do Curso de Verán da Universidade de Santiago de Compostela. Vigo, verán de 1957.

"Pesquerías de onda larga", conferencia pronunciada en Lorient, na *III Biennale Internationale de Pêches*, 2 de xaneiro de 1966.

"Evolución del sector pesquero en Galicia", en *Perspectivas de Galicia ante el segundo Plan de Desarrollo*. A Coruña: Instituto José Cornide de Estudios Coruñeses, 1969.

"La población y la depresión agro-económica de Galicia", en José B. Terceiro, *Problemas y soluciones del desarrollo económico de Galicia*. Madrid: Zero, 1972.

El concepto de zona económica en el nuevo derecho de la mar. La Coruña: Club de Dirigentes de Empresa, Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación, 1973.

"La sociedad y la economía", en *Los gallegos*. Madrid: Istmo, 1976.

"La pesca en la economía española", relatorio das *1ª Jornadas de Marketing en la pesca*, Vigo, setembro de 1976.

BIBLIOGRAFÍA SOBRE VALENTÍN PAZ-ANDRADE

- Calvo, Tucho (1997): *O legado xornalístico de Valentín Paz-Andrade*. A Coruña: La Voz de Galicia.
- (1998): *Valentín Paz-Andrade, a memoria do século*. Sada: Edicións do Castro.
- (2011): *Valentín Paz-Andrade, a memoria do século XX*. Cesuras: Biblos Clube de Lectores.
- Carballa, Xan (2012): *Biografía de Valentín Paz Andrade*. Vigo: Galaxia.
- Portela Yáñez, Charo (1998): *Valentín Paz-Andrade: escritor, xornalista e poeta, avogado, político e empresario, Galicia como tarefa*. Vigo: Ir Indo.
- (2012): *Valentín Paz Andrade. Vida e obra*. Vigo: Edicións Xerais de Galicia.
- Prieto Lamela, Antonio (1987): *D. Valentim Paz-Andrade e Castela: breve resenha biográfica*. Braga: Barbosa & Xavier.
- Seixas Seoane, Miguel Anxo (2012): *Valentín Paz Andrade. Fotobiografía*. Sarria: Ouvirmos.

Caricatura de Valentín Paz-Andrade, por Siro.

SESIÓN ACADÉMICA

Os actos conmemorativos transcorreron no concello de Vigo. O acto central tivo lugar na sede da Fundación Barrié, segundo o seguinte programa:

ORDE DOS ACTOS

12:15 horas

Sesión plenaria extraordinaria e pública da Real Academia Galega, coas seguintes intervencións:

- D. Xavier Vence Deza
- D. Manuel Rivas Barrós
- D. Ramón Villares Paz
- D. Xosé Ramón Barreiro Fernández
- D. Xesús Alonso Montero

Pechou o acto o Excmo. Sr. Presidente da Real Academia Galega D. Xosé Luís Méndez Ferrín.

Día das Letras Galegas 17 de maio de 2012, Vigo

Programa dos actos conmemorativos organizados pola Real Academia Galega

O Presidente da Real Academia Galega,
Xosé Luís Méndez Ferrín,
comprométese en trasladar a seguinte programación
que celebrará a institución en Vigo
o día 17 de maio sob o lema do Día das Letras Galegas
dedicado a Valentín Paz Andaraio.

12:00 horas

Sesión plenaria extraordinaria e pública da Real Academia Galega
na Fundación Barrié, Vigo (Paseo do Barrié, 3) e as seguintes intervencións:

Profesor D. Xabier Menos Díez
Excmo. Sr. D. Manuel Rivas Barrós
Excmo. Sr. D. Ramón Villares Paz
Excmo. Sr. D. Xosé Ramón Barreiro Fernández
Excmo. Sr. D. Xosé Alonso Montero

Pecha o acto:

Excmo. Sr. Presidente da Real Academia Galega
D. Xosé Luís Méndez Ferrín

Mesa presidencial durante a Sesión plenaria extraordinaria do Día das Letras Galegas.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

Intervención de Manuel Rivas durante a Sesión plenaria extraordinaria.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

Xosé Ramón Barreiro Fernández, momentos antes de comezar a súa alocución.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

De esquerda a dereita, Xosé Neira Vilas, Bernardino Graña Villar, Xosé Henrique Monteagudo Romero e Xesús Ferro Ruibal fronte ao autobús dedicado á figura de Paz-Andrade. Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

CONGRESO VALENTÍN PAZ- ANDRADE

O Congreso Valentín Paz-Andrade celebrouse no Pazo de Congresos de Pontevedra durante os días 13, 14 e 15 de decembro de 2012, como ramo de todas as actividades que se desenvolveron ao longo deste ano en homenaxe ao poeta. Para a súa organización, a Real Academia Galega contou coa colaboración da Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e do Concello de Pontevedra.

[Foto 15]

PROGRAMA

DÍA 13 DE DECEMBRO DE 2012

10:00 horas	Inauguración do Congreso
10:30 horas	Conferencia inaugural “Paz-Andrade na luz e na sombra”. Ramón Villares
11:15 horas	Descanso
11:45 horas	“Unha mirada de futuro no século XX”. Tucho Calvo
12:15 horas	“Valentín, sempre ao seu aire”. Luís Cochón

- 12:45 horas “Aparición dun inédito: Diarios de viaxe”. Emilia García López
13:15 horas Coloquio
- 16:30 horas “Valentín Paz-Andrade, con Pontevedra ao fondo”. Charo Portela
17:00 horas “Os vellos galeguistas nunca morren”. Xan Carballa
17:30 horas Descanso
18:00 horas “Castelao á luz de Paz-Andrade”. Miguel Anxo Seixas
18:30 horas “Paz-Andrade: contra o cinismo”. Manuel Rivas
19:00 horas “Historia de dúas cidades: Valentín Paz-Andrade e o xornalismo pontevedrés e vigués de preguerra”. Luís Bará
19:30 horas Coloquio

DÍA 14 DE DECEMBRO DE 2012

- 10:00 horas “A oración da montaña: Valentín Paz-Andrade, poeta na Guerra Civil”. Gregorio Ferreiro Fente
10:30 horas “Valentín Paz-Andrade e a escola lírica pontevedresa”. Ana Acuña
11:00 horas “O poema «Na onde até Rianxo...»: dous antecedentes e uns escolios quizais pertinentes”. Xesús Alonso Montero
11:30 horas “América, estrela virxe. Achega á presenza de autores iberoamericanos na poesía de V.P.A.”. Luís González Tosar
12:00 horas Descanso
12:30 horas “A lingua e as ideas lingüísticas de Valentín Paz Andrade”. Henrique Monteagudo
13:00 horas Coloquio
16:30 horas “...os anceios mariñeiros de Galiza”. Camilo Nogueira Román
17:00 horas “A persistente marxinação de Galiza e a tarefa económica de Valentín Paz-Andrade”. Xavier Vence
17:30 horas “A Galicia como tarefa en Valentín Paz-Andrade”. Xosé Manuel Beiras Torrado
18:00 horas Descanso
18:15 horas “Paz-Andrade ou a racionalidade disidente: por unha idea activa de Galicia”. Carlos Ramos Aguirre
18:45 horas “Paz-Andrade no nacionalismo galego de entreguerras”. Xusto Beramendi
19:15 horas Coloquio

DÍA 15 DE DECEMBRO DE 2012

- 10:00 horas “A Galicia do *Galicia*”. Xosé Luís Axeitos
10:30 horas “Valentín Paz-Andrade, Guimarães Rosa e o *achamento* de certo Brasil”. Carlos Paulo Martínez Pereiro
11:00 horas “O noso Valentín”. Alfonso Álvarez Gándara
11:30 horas Coloquio
12:00 horas Descanso
12:30 horas Conferencia de clausura
“O Valle-Inclán de Valentín Paz-Andrade”. Darío Villanueva
13:30 horas Clausura
Participación do *Coro Tradicional Cantares do Brión* (Vincios, Gondomar) que interpretará, entre outras pezas, *Triadas do vento no mar*, de Valentín Paz-Andrade

Charo Portela abriu a sesión de tarde do día 13 de decembro.
Real Academia Galega. Arquivo.

Sesión de tarde do día 14 de decembro. De esquerda a dereita: Camilo Nogueira, Xosé Manuel Beiras, Carlos Ramos, Xosé Luís Méndez Ferrín, Xusto Beramendi e Xavier Vence. Real Academia Galega. Arquivo.

Clausura do Congreso Paz-Andrade. De esquerda a dereita: Darío Villanueva, Xesús Vázquez Abad, Xosé Luís Méndez Ferrín, María dos Anxos Riveiro Portela e Xosé Luís Axeitos Agrelo. Real Academia Galega. Arquivo.

50 aniversario da celebración do Día das Letras Galegas

No 2012 cumpríronse 50 anos da celebración do primeiro Día das Letras Galegas por parte da Real Academia Galega. Esta festa nacía da proposta presentada ao pleno da Academia polos académicos de número Francisco Fernández del Riego, Manuel Gómez Román e Xesús Ferro Couselo de facer da celebración do centenario da publicación de Cantares Gallegos, de Rosalía de Castro, unha data consagrada á exaltación e promoción da nosa literatura e da nosa lingua. Dezaoito anos despois dese primeiro 17 de maio, en 1991, o Día das Letras Galegas converteuse en festividade oficial e na meirande conmemoración da nosa cultura.

Ao longo destes cincuenta anos de celebracións, o Día das Letras Galegas penetrou no tecido sociocultural galego percorrendo desde o ensino primario ao ensino superior, desde o mundo laboral a innumerables colectivos sociais, dos medios de comunicación ao mundo editorial. Arredor desta data desenvólvense numerosos actos organizados non só desde a Academia, senón tamén desde a Xunta de Galicia, os concellos, os centros de ensino e outras entidades ou agrupacións civís que participan, en conxunto, no labor de coñecer, honrar e difundir a memoria e a obra da persoa homenaxeada.

A Real Academia Galega sente lexítimo orgullo de ter iniciado esta efeméride en tempos bretemosos ata chegar ao facho en que, grazas ao pobo galego, se converteu a día de hoxe. E por iso quixo dar a máxima difusión a un proxecto de actos conmemorativos para celebrar o que é a maior festa cultural de Europa.

Para a conmemoración do Cincuenta aniversario do Día das Letras Galegas programáronse unha restra de actos e publicacións, que contaron coa

colaboración das seguintes institucións, empresas e asociacións: Gadisa, Repsol, Compañía de Radio e Televisión de Galicia, La Voz de Galicia, Faro de Vigo, ANABAD Galicia, Asociación de Escritores en Lingua Galega, Asociación Galega de Artes Gráficas, Asociación Galega de Diseñadores, Asociación Galega de Editores, Asociación Profesional de Bibliotecas Municipais, Federación de Libreiros de Galicia, Concello da Coruña e Xunta de Galicia.

Debullamos a continuación algunhas das iniciativas que se sumaron a esta celebración.

Todas as letras do Día das Letras Galegas. Cincuenta aniversario da maior festa cultural de Galicia 1963-2012.

A edición desta obra, que foi realizada baixo o mecenado de Gadisa, Fundación Repsol e Repsol-Refinería da Coruña, contou cunha tiraxe de 30.000 exemplares e foi distribuída de maneira gratuíta nos centros de ensino de toda Galicia. Nela colaboraron cincuenta académicos e académicas, entre membros de número, correspondentes e de honra, que escolleron cadansúa figura homenaxeada ao longo da historia do Día das Letras para achegar a súa particular visión sobre o valor e o significado da súa obra. Desta maneira pretendeuse espallar o coñecemento das figuras senlleiras da nosa cultura entre un sector da nosa poboación especialmente importante: a mocidade.

En menos de vinte liñas, achégannos algúns aspectos relevantes dos homenaxeados nestes anos de Letras Galegas. Abre o libro a imaxe da poeta fundacional Rosalía de Castro traída da man da poeta Luz Pozo Garza e a elas danlles continuidade as presentacións dos seguintes homenaxeados: Castelao visto por Xosé Neira Vilas, Francisco Añón por Ana Isabel Boullón, Valentín Lamas Carvajal a través de Víctor Fernández Freixanes, Antón Villar Ponte por Margarita Ledo, Afonso X por David Mackenzie, Celso Emilio Ferreiro da man de Alba Nogueira ou Luís Pimentel por Olivia Rodríguez son algunhas das propostas.

Na seguinte ligazón pódese acceder á edición dixital da obra: <http://www.real-academiagalega.org/documents/10157/a969d507-9b19-4c37-80b8-1b92cf82e96e>

Galicia letra a letra. Cincuenta microespazos realizados pola Televisión de Galicia.

Entre o 17 de maio e o 25 xullo, a televisión pública de Galicia emitiu diariamente un microespazo documental dedicado aos protagonistas do Día das Letras Galegas, ata completar un total de 50.

Galicia letra a letra foi o título escollido pola Televisión de Galicia para este proxecto no que cincuenta membros da Real Academia Galega, ben de número, ben correspondentes, disertaron durante un minuto sobre unha figura homenaxeada no Día das Letras Galegas ao longo da súa historia.

O programa tivo como obxectivo contribuír a espallar o coñecemento da nosa cultura e a defensa da nosa lingua, e foi completado coa emisión dun documental o 25 de xullo titulado *Letras de Galicia*.

Pódese acceder aos microespazos na seguinte ligazón:

<http://www.crtvg.es/tvg/programas/galicia-letra-a-letra>

O documental Letras de Galicia está dispoñible na seguinte ligazón:

<http://www.crtvg.es/tvg/a-carta/letras-de-galicia-1>

A volta ás Letras en cincuenta Días.**Mil coleccións-exposicións de cincuenta carteis.**

As asociacións de Editores, de Diseñadores, de Escritores en Lingua Galega, e de Artes Gráficas participaron nesta conmemoración por medio da elaboración dunha colección de 50 carteis realizados por cadanseu deseñador que teñen por tema as cincuenta figuras homenaxeadas no Día das Letras Galegas. En cada cartel aparece tamén un breve texto da autoría dun escritor galego actual, quer da xeración máis veterana, como Manuel Álvarez Torneiro e María do Carme Kruckenberg, quer da máis nova, como María Reimóndez ou Daniel Costas. Estes cincuenta carteis foron editados nun caderno, publicado o 17 de maio polo xornal *Faro de Vigo*. Contou, ademais, cunha edición adicional de mil exemplares, a cargo da Asociación Galega de Editores, que se reparitiu por colexios e bibliotecas de todo o país. O caderno inclúe o manifesto titulado "As letras que nos fixeron".

A edición esta accesible na seguinte ligazón: http://www.realacademiagalega.org/c/document_library/get_file?uuid=6ec13a1d-98b3-4a8a-b343-09254d62d230&groupId=10157

No proxecto participaron once entidades e asociacións reunidas arredor da causa comunal da defensa e dignificación da nosa lingua e cultura propias que nomeamos a continuación: Real Academia Galega, Asociación Galega de Diseñadores, Asociación de Escritoras/es en Lingua Galega, Asociación de Empresarios de Artes Gráficas de Galicia, Torras Papel/Norte Papel, Asociación Galega de Editores, Federación de Libreiros de Galicia, Asociación Profesional de Bibliotecarios Municipais de Galicia, ANABAD - Galicia, Faro de Vigo e a Xunta de Galicia.

Esta obra colectiva presentouse o día 1 de xuño de 2012, nunha exposición, a ceo aberto, nos xardíns de San Carlos, da Coruña.

Máis de cen persoas, entre deseñadores, escritores, personalidades da cultura e público xeral, asistiron á celebración que escolleu como palco o corredor circular situado sobre a ría da Coruña.

Entrada á exposición de carteis, nos xardíns de San Carlos (A Coruña).
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

Participantes na presentación da exposición. De esquerda a dereita: Jacobo Bermejo, Francisco Fernández Naval, Manuel González González, Euloxio Rodríguez Ruibal, Belén López, Francisco Fernández Rei, Mercedes Queixas Zas, Xosé Luís Méndez Ferrín, Cesáreo Sánchez Iglesias, Xabier Seoane e Manuel Lourenzo. Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

Os asistentes percorren a exposición.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

AS LETRAS QUE NOS FIXERON

(manifesto)

Neste 17 de maio chegamos xuntos co L de letra, de literatura, de libro. Chegamos co L de luz, de latexo, co L de lingua. Vimos celebrar o aniversario da maior festa cultural de Galicia, co L de cincuenta.

Neste 17 de maio tomamos a iniciativa, en liberdade, asumindo os riscos da propia creación. Os deseñadores realizamos cincuenta carteis; os escritores, cincuenta propostas microliterarias, cincuenta aturuxos, coma quen di. Os impresores ocupámonos da tiraxe de mil unidades de cada peza, de realizar mil coleccións de cincuenta carteis cada unha, nun total de cincuenta mil exemplares impresos, aos que contribuímos tamén os papeleiros. Os editores achegamos o resultado a colexios, bibliotecas e librarías de todo o país. Profesores, bibliotecarios e libreiros organizamos e convocamos exposicións posibles en Galicia enteira. Velaquí unha iniciativa conxunta de colaboración coa Real Academia Galega, na que está o Faro de Vigo con esta publicación que recolle A volta ás Letras en cincuenta Días. Velaquí unha suma de entendemento e cooperación entre once entidades e institucións, cincuenta deseñadores e cincuenta escritores.

Neste 17 de maio vimos coas Letras no corazón, letraferidos, reunidos arredor da construción do país, dun país feito de palabras e de imaxes. Porque escribir é pensar, deseñar é pensar. Porque a palabra e o trazo conducen o pensamento. E o país cambia, amplíase e transfórmase segundo se vai pensando, segundo se vai narrando. Ensánchase cos novos territorios imaxinados, liberados segundo avanzamos, como quere Novoneyra, do Courel a Compostela.

As palabras e as imaxes son os lugares da cultura, esa é a masa que nos une. Porque somos as letras que lemos e as nosas son as que nos escriben, as que nos describen, as que nos pensan e nos fan pensar; son as que din quen somos, como galegos, tamén como individuos.

Somos o que lemos e estas son as Letras que nos fixeron, as que aínda nos fan.

Marcos Dopico, presidente da Asociación Galega de Deseñadores (DAG)
Cesáreo Sánchez Iglesias, presidente da Asociación de Escritores e Escritoras en Lingua Galega
Jacobo Bermejo, presidente da Asociación de Empresarios de Artes Gráficas de Galicia
Manuel Bragado, presidente da Asociación Galega de Editores
Xurxo Patiño Pérez, presidente da Federación de Libreiros de Galicia
María Xesús Álvarez, presidenta da Asociación Profesional de Bibliotecarios Municipais de Galicia
Olimpia López Rodríguez, presidenta de Anabad- Galicia

Medio século de Letras Galegas. Cincuenta anos da maior festa cultural de Europa (1963-2012).

O xornal coruñés *La Voz de Galicia* quixo sumarse á conmemoración dedicando o seu suplemento *Culturas*, do 12 de maio de 2012, a realizar un percorrido polos cincuenta anos de celebración do Día das Letras Galegas. Neste especial participaron cincuenta membros da Real Academia Galega, entre numerarios, correspondentes e de honra, que analizaron brevemente cada unha das figuras homenaxeadas. O suplemento inclúe, ademais dunha pequena historia da xénese e evolución da nosa festa cultural por excelencia, o testemuño de diversos representantes da cultura galega sobre o estado actual das nosas letras e da nosa industria cultural. Completan o suplemento diversas análises sobre a vida e obra do polígrafo pontevedrés, Valentín Paz-Andrade, a cargo dalgúns dos seus biógrafos e especialistas máis recoñecidos.

A tiraxe deste suplemento foi de cen mil exemplares, distribuídos de maneira gratuíta con *La Voz de Galicia*.

Cincuenta voces para o Día das Letras Galegas. Cincuenta anos da maior festa cultural de Europa (1963/2012). Acto cívico conmemorativo na praza de María Pita da Coruña.

O acto central da conmemoración do cincuentenario do Día das Letras Galegas tivo lugar o 16 de xuño de 2012 na Coruña.

No centro da praza de María Pita, entre unhas bancadas preparadas para acoller convidados e académicos, celebrouse un acto no que participaron alcaldes e escolares chegados dos distintos lugares onde naceron as figuras homenaxeadas no Día das Letras Galegas. O acto comezou coa lectura dunha cita de Manuel Murguía, primeiro presidente da RAG, polo Presidente da Xunta de Galicia. A continuación os alcaldes e outros representantes de cada un dos concellos natais dos homenaxeados no Día das Letras Galegas foron lendo cincuenta textos destes autores, un por cada ano de celebración do Día das Letras Galegas.

Durante a lectura, sete grupos de alumnos de sete institutos do país espallaron sete materias simbólicas nun espazo destinado a ser a leira onde semear a palabra: os alumnos do instituto de Padrón trouxeron pétalos de flores apañados nas camelias da Casa de Rosalía. Os escolares de Ponteceso espallaron arume arpado, apañado a carón da casa de Pondal. Desde Celanova chegaron terra da horta da casa de Curros Enríquez. De Cambados, veu a area da ribeira de Fefiñáns, apañada xunto a casa de Ramón Cabanillas. Os alumnos de Rianxo deitaron auga do mar recollida ao pé das casas de Castelao, Dieste e Manuel Antonio. De Mondoñedo chegaron auga da Fonte Vella de Álvaro Cunqueiro. E finalmente desde o Courel viñeron deitar herbas da casa de Uxío Novoneyra.

O acto finalizou coas intervencións do Presidente da Real Academia Galega, Xosé Luís Méndez Ferrín, e do Presidente da Xunta de Galicia, Alberto Nuñez Feijoo.

A Banda Municipal de Música do Concello da Coruña acompañou toda a cerimonia cun repertorio de pezas seleccionadas para representar eses cincuenta anos de celebracións. Durante o acto púidose escoitar *Unha noite na eira do trigo* de C. Salgado e Curros Enríquez, ou *Negra Sombra. Balada galega* de J. Montes e Rosalía de Castro. Botou o peche coa interpretación do Himno Galego, en colaboración co gaiteiro Xosé Manuel López e coa coral Cántigas da Terra.

Aspecto xeral da bancada desde a que os alcaldes e outros representantes civís recitaron os textos dos homenaxeados. Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

Escolares de Mondoñedo deitan auga da Fonte Vella de Cunqueiro na “leira da palabra”. Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

En representación do concello de Vegadeo, o académico correspondente Fausto Galdo Fernández recitou uns versos de Armando Cotarelo Valledor. Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

O presidente da Real Academia Galega intervén desde a bancada dos académicos e autoridades. No primeiro plano á esquerda, a coral Cántigas da Terra. Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro.

50 Días do Día das Letras Galegas

50 voces para 50 anos do Día das Letras Galegas

Xosé Luís Méndez Ferrín

Sr. Presidente da Xunta de Galicia, señor alcalde da Coruña, dignísimas autoridades, alcaldes, alcaldesas e voceiros dos concellos que foron berce ou acubillo dos homes e mulleres celebrados ao longo da Historia do Día das Letras Galegas, veciños de tales localidades, ilustrados colegas da Real Academia Galega.

Vaia o meu primeiro saúdo, no nome da Academia Galega, para todos os que hoxe se desprazaron desde diferentes puntos da nosa Terra á praza de María Pita para acudir a este acto destinado a prevalecer na memoria de todos.

E o segundo saúdo será para os defuntos. Para todos aqueles homes e mulleres, sen nome nin rostro coñecido, que desde a noite do reino suevo conservaron o nome de *Gallaecia* deica os nosos días e a identidade propia creando e facendo evolucionar aquilo que de máis prezado temos, o idioma, ata o día de hoxe no que a lingua está a florecer nos beizos de todos neste acto. E cos anónimos, *salutación* para os ilustres homes e mulleres, Rosalía ao xefe do escudo patrio, que na Idade Media, mesmo nos anos tristes do barroco e da dependencia, nos séculos XIX e XX, así como o que levamos de XXI, cultivaron con arte a lingua galega e fixeron e fan cada día dela un afinado instrumento de uso literario, científico e filosófico.

Segundo conta o *Leabhar Gabhála Éireann*, ou libro das Conquistas de Irlanda, polo menos na versión francesa seica moi completa, que estudaran Murguía e Pondal e conservamos na biblioteca da Real Academia Galega, acólá no promontorio final estaba, e está e estará dentro de mil anos resistindo igual que resiste o noso idioma, a Torre de Brigantia. Desde o seu cume, o pai Breogán dexergou, por riba do mar, unha illa verde. Illa que os seus descendentes lle conquistaron ao Thuata de Dánana para alí impoñer unha lingua que de galaica pasou a ser gaélica, se se me permite a licenza fantástica. E ben, na illa, hoxe Irlanda irmá, ou Eire, na súa capital, Dublín, estase agora, nestes intres, a celebrar multitudinariamente o *Bloomsday*, como nos fai acordantes Luís Pousa. O día de Bloom, o día de James Joyce, o día que conmemora a revolución literaria do *Ulyses*, traducida ao galego por Otero Pedrayo. De María Pita a Dublín, Pub de Mulighan, pois, vaia, pois, o meu terceiro saúdo mar céltico por medio.

Estableceu a Real Academia Galega, por iniciativa de don Paco del Riego, o Día das Letras Galegas o 17 de maio de 1963, cando se facían os cen anos da impresión en Vigo do libro *Cantares Gallegos* de Rosalía. Pasaron cincuenta anos por riba do noso lombo, do lombo dos máis vellos. “Agora tomo o sol. Pero até agora / traballei cincuenta anos sin sosego”. Este que lles fala participou en todos os Días das Letras que puido, agás naqueles que lle foi imposible facelo por acharse confinado nas prisións franquistas, incluída esta cuxa fábrica se ergue non lonxe da Torre de Breogán ou de Brigantia, antes citada.

Foron cincuenta anos de “labourar arreo”, como di o poema citado de Celso Emilio Ferreiro Míguez. Anos nos que o entusiasmo, ao principio duns poucos e logo de masas fervorosas, fixo que o Día das Letras medrase sen cesar. Medras que cada ano se fan evidentes e, por veces, cobran o carácter dun estirón. Amplas camadas populares acolleron cada ano o Día das Letras como unha festa nacional, que os galegos non teñen que compartir con nada nin con ninguén. As iniciativas fanse múltiples e o Día queda curto e habilitase para a celebración o ano enteiro. E así cincuenta veces de Rosalía de Castro a Valentín Paz-Andrade, ambos inclusive.

Entre Rosalía e Valentín, este que lles fala, como todos os patriotas de idade proecta foi gastando a súa vida. “Pasou a primavera / veu o inverno” – como segue a falar o vello traballador de Celso Emilio. Eu agora, desde o corazón do inverno dos meus días, fito cara a atrás (oh, compañeiro!) e vexo que un dos grandes acertos da nosa Academia foi o da creación do Día das Letras Galegas, que serviu para lle forxar e outorgar unha ánima de ferro e de orgullo a todo un pobo. O orgullo de sermos galegos e galegos que cantan e len e escriben no seu idioma e orgullo de nos sentir un pobo único no concerto múltiple e contradictorio das nacións. Este sentimento medra e élle debido, en boa medida, a que cada ano o Día das Letras Galegas serve de toque e arrebatos que nos convoca á fidelidade e resistencia á desaparición do que somos e sere-mos, sempre, sempre, sempre. E digo os tres “sempre” de Castelao como podía dicir as “mil primaveras” de Cunqueiro.

Hoxe encóntranse na Coruña, sede da Real Academia Galega desde a súa fundación no ano 1906, rapaces e raparigas, pobo adulto dun conxunto de cidades, vilas ou aldeas que viron nacer algún dos autores das Letras ou lle deron algunha sorte de albergue en vida. Están aquí as sete cidades do antigo reino representadas, e tamén as máis novas capitais e numerosas entidades de poboación desta Galicia dos cen mil topónimos felizmente habitados.

A estes representantes da Galicia viva que garda memoria das súas glorias pasadas e non as deixa morrer, especialmente ao señor alcalde e á corporación municipal da Coruña, que tan ben nos está acollendo, doulles as grazas no nome da Real Academia Galega. Boandanza e saúde, pobo de Breogán — como dixera o Bardo.

OUTROS ACTOS E INFORMACIÓNS

20 de xaneiro de 2012. Presentación, no salón de actos da Real Academia Galega, do inédito de Gonzalo López Abente, *Bretemada*, editado desde a Fundación López Abente dentro da colección Rescate da editorial Alvarellos.

24 de xaneiro de 2012. Conferencia de Xoán R. Vidal Romani, “O mar e a costa galega”, organizada pola Agrupación Cultural O Facho dentro do ciclo “A Ciéncia na Galiza”, e celebrada no salón de actos da Real Academia Galega.

25 de xaneiro de 2012. Visita institucional á Real Academia Galega do Secretario Xeral de Política Lingüística, Valentín García.

28 de xaneiro de 2012. A Agrupación Cultural O Facho acordou entregar o seu galardón, o Facho de Ouro, ao historiador e teólogo Francisco Carballo Carballo. O evento tivo lugar no salón de actos da RAG.

6 de febreiro de 2012. Visita institucional á Real Academia Galega do Conselleiro de Educación e Cultura, Xesús Vázquez Abad, e do Secretario Xeral de Cultura, Anxo Lorenzo.

7 de febreiro de 2012. Conferencia de M.^a do Carmen Ríos Panisse, “Xoán Manuel Pintos”, organizada pola Agrupación Cultural O Facho dentro do ciclo “Língua, Literatura, e Naçom”, e celebrada no salón de actos da Real Academia Galega.

14 de febreiro de 2012. Conferencia de Vivian Torres de Mello Rangel, “Brasil o país do presente - imagens do Brasil dentro da literatura contemporânea”, organizada pola Agrupación Cultural O Facho dentro do ciclo “Língua, Literatura, e Naçom”, e celebrada no salón de actos da Real Academia Galega.

24 de febreiro de 2012. Visita á Real Academia Galega dos alumnos e alumnas do CPI Alcalde Xosé Pichel de Coristanco, acompañados pola profesora Mercedes Queixas.

28 de febreiro de 2012. Conferencia de Diego Bernal Rico, “Apelidos galego-portugueses”, organizada pola Agrupación Cultural O Facho dentro do ciclo “Língua, Literatura, e Naçom”, e celebrada no salón de actos da Real Academia Galega.

6 de marzo de 2012. Conferencia de Ana Romero Masiá, “Mulleres proletarias na Coruña a comezos do século XX”, organizada pola Agrupación Cultural

O Facho dentro do ciclo “Língua, Literatura, e Naçom”, e celebrada no salón de actos da Real Academia Galega.

30 de marzo de 2012. Presentación, no salón de actos da Real Academia Galega da nova páxina web institucional e da versión electrónica do *Dicionario da Real Academia Galega*.

11 de abril de 2012. Conferencia de Miguelanxo Prado e Xavier Seoane, “A Arte e a Literatura”, dentro do programa dos V Encontros Cidade da Coruña “As Artes e a Literatura”, organizados pola Asociación de Escritores en Língua Galega e celebrados no salón de actos da Real Academia Galega.

17 de abril de 2012. Visita institucional da Real Academia Galega ao alcalde da Coruña, Carlos Negreira Souto.

17 de abril de 2012. Conferencia de Manuel Bermejo Patiño, “Casares: A consolidación da experimentalidade en Galicia”, organizada pola Agrupación Cultural O Facho dentro do ciclo “Língua, Literatura, e Naçom”, e celebrada no salón de actos da Real Academia Galega.

18 de abril de 2012. Conferencia de Carlos Amil e Margarita Ledo, “A literatura e o cinema”, dentro do programa dos V Encontros Cidade da Coruña “As Artes e a Literatura”, organizados pola Asociación de Escritores en Língua Galega e celebrados no salón de actos da Real Academia Galega.

21 de abril de 2012. Entrega á Real Academia Galega do premio Irmandade do Libro 2012 da Federación de Libreiros de Galicia. O acto celebrouse en Lalín.

24 de abril de 2012. Conferencia de Bernardo Valdés Pazos, “A agricultura galega e a Unión Europea”, organizada pola Agrupación Cultural O Facho dentro do ciclo “Língua, Literatura, e Naçom”, e celebrada no salón de actos da Real Academia Galega.

25 de abril de 2012. Conferencia de Paulino Pereiro e Margarita Viso Soto, “A literatura e a música”. Clausura dos V Encontros Cidade da Coruña “As Artes e a Literatura”, organizados pola Asociación de Escritores en Língua Galega e celebrados no salón de actos da Real Academia Galega.

8 de maio de 2012. Conferencia de Tucho Calvo, “Valentín Paz Andrade”, dentro das actividades conmemorativas do Día das Letras Galegas organizadas pola Agrupación Cultural O Facho. O evento tivo lugar no salón de actos da Real Academia Galega.

15 de maio de 2012. Presentación da obra de Tucho Calvo e Xosé Luís Axeitos, *Valentín Paz-Andrade. Xornalista para un país*, editada por *La Voz de Galicia*. O acto tivo lugar no salón de actos da Real Academia Galega.

29 de maio de 2012. Presentación da proposta formal da candidatura que PuntoGal remitiu á ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) para conseguir un dominio galego propio. O acto tivo lugar no auditorio da Biblioteca de Galicia da Cidade da Cultura.

4 de xuño de 2012. Presentación da obra de Emilia Pardo Bazán *Aficiones peligrosas*, coeditada pola Real Academia Galega e a Fundación Lázaro Galdiano. No acto, celebrado na Real Academia Galega, participaron Xulia Santiso Rolán, conservadora da Casa-Museo Emilia Pardo Bazán; Xosé Ramón Barreiro Fernández, director da Casa-Museo e académico numerario da Real Academia Galega; Juan Antonio Yeves Andrés, director da Biblioteca da Fundación Lázaro Galdiano; Araceli Herrero Figueroa, autora do estudo preliminar da obra; e Javier Jiménez Gil, director de Analecta Editorial.

9 de xuño de 2012. Plenario extraordinario en conmemoración do centenario do nacemento de Celso Emilio Ferreiro, celebrado no Auditorio Municipal Ilduara de Celanova. Durante a sesión interviñeron os académicos Margarita Ledo Andión, Darío Xohán Cabana Yanes, Francisco Fernández Rei e Salvador García Bodaño-Zunzunegui. Pechou o acto o presidente da Real Academia Galega, Xosé Luís Méndez Ferrín.

21 de xuño de 2012. Presentación da obra de Xosé Ramón Barreiro, *Murguía*, editada pola Editorial Galaxia. No acto, celebrado na sede da Real Academia Galega, participaron Xosé Luís Méndez Ferrín, Víctor Fernández Freixanes, Xosé Ramón Barreiro Fernández e Alberto Núñez Feijóo.

22 de xuño de 2012. Plenario ordinario da Real Academia Galega, no que se elixiu a Roberto Vidal Bolaño como figura homenaxeada no Día das Letras Galegas de 2013. Así mesmo, nomeouse académico de honra electo a Arcadio López-Casanova e académicos correspondentes a Xosé Manuel González Herrán, Luz Méndez, Fernando Ramallo Fernández, Olivia Rodríguez González, Goretti Sanmartín Rei e Xavier Vence Deza.

6 de xullo de 2012. Presentación dos XXV Cursos de Verán de lingua e cultura galegas para estranxeiros e españois de fóra de Galicia no salón de actos da Real Academia Galega.

27 de xullo de 2012. Clausura dos XXV Cursos de Verán de lingua e cultura galegas para estranxeiros e españois de fóra de Galicia. O acto tivo lugar no salón de actos da Facultade de Filosofía da Universidade de Santiago de Compostela.

1 de setembro de 2012. *Medre o mar!*, Homenaxe nacional a Bernardino Graña. O acto, organizado pola Asociación de Escritores e Escritoras en Lingua Galega e o Colectivo ArTeu, en colaboración coa Real Academia Galega e a Universidade da Coruña, tivo lugar ao longo de todo o día na cidade da Coruña. A xornada comezou cun obradoiro de creación plástica conformado por numerosos artistas. De seguido, escoitáronse lecturas dramatizadas e un recital a cargo de poetas como Natalia Concheiro, Berta Dávila ou Alfredo Ferreiro. A sesión de tarde comezou cunha travesía polo mar da Coruña cos escritores Anxo Angueira e Xabier P. Docampo. Seguidamente, tivo lugar unha marcha gaiteira na honra do escritor. Para finalizar, desenvolveuse un acto poético-musical no Paraninfo da Universidade da Coruña.

27 de setembro de 2012. Visita á Real Academia Galega dun grupo de alumnos e alumnas do Instituto Santiago Apóstol de Buenos Aires.

9 de outubro de 2012. Clausura dos actos conmemorativos do Bicentenario Francisco Añón. O acto principal tivo lugar na Casa da Cultura de Outes.

16 de outubro de 2012. Conferencia de Goretti Sanmartín Rei, “O dereito á normalización lingüística”, organizada pola Agrupación Cultural O Facho dentro do ciclo “Lingua, Literatura, e Naçom”, e celebrada no salón de actos da Real Academia Galega.

21 de novembro de 2012. Presentación, no salón de actos da Real Academia Galega, do número 5 da revista *Roteiros. Arumes de pensamento crítico*, a cargo de Gonzalo Navaza Blanco e Manuel Rivas Barrós.

22 de novembro de 2012. Conferencia de Luís Alonso Álvarez, “Evolución a longo prazo da economía galega”, organizada pola Agrupación Cultural O Facho dentro do ciclo “Economía, historia e realidade social”, e celebrada no salón de actos da Real Academia Galega.

28 de novembro de 2012. Inauguración das IX Xornadas sobre lingua e usos, organizadas pola Universidade da Coruña en colaboración coa Real Academia Galega. Tras a conferencia inaugural, Xosé Luís Méndez Ferrín interveu cun relatoiro titulado “A internacionalización da lingua galega”.

3 de decembro de 2012. Visita institucional do presidente da Mesa pola Normalización Lingüística, Carlos Callón, á Real Academia Galega.

11 de decembro de 2012. Conferencia de Ascensión Cambrón Infante, “O dereito individual a unha morte digna”, organizada pola Agrupación Cultural O Facho dentro do ciclo “Economía, historia e realidade social”, e celebrada no salón de actos da Real Academia Galega.

17 de decembro de 2012. Presentación do libro póstumo de Fausto Galdo *Abecedario das mantenzas*. No acto, celebrado na sede da Real Academia Galega, participaron o director de Edicións Xerais, Manuel Bragado; o membro de número e anterior presidente desta corporación, Xosé Ramón Barreiro Fernández; o xornalista gastronómico, Cristino Álvarez e Faxildo Galdo, fillo do autor e ilustrador do libro.

SECCIÓNS DA REAL ACADEMIA GALEGA

I. SECCIÓN DE LINGUA

Componse dos seguintes seminarios:

1. Seminario de Lexicografía

Creado en 1983.

Coordinador: Antón Santamarina Fernández.

Está integrado polos seguintes membros numerarios:

Xosé Luís Axeitos Agrelo
Darío Xohán Cabana Yanes
Francisco Díaz-Fierros Viqueira
Francisco Fernández Rei
Manuel González González
Ramón Lorenzo Vázquez
Xosé Luís Méndez Ferrín
Antón Santamarina Fernández
Andrés Torres Queiruga.

O Seminario de Lexicografía encárgase da elaboración dos distintos dicionarios, de redactar os informes solicitados á Academia sobre todo tipo de cuestións relacionadas co léxico, de manter actualizadas na páxina web as cuestións relacionadas co léxico e particularmente o destaque “Unha palabra” no que se ofrece un estudo ou comentario sobre unha palabra da nosa lingua, da coorganización dos Cursos de verán de lingua e cultura galegas para estranxeiros e españois de fóra de Galicia.

O Seminario de Lexicografía reúne cunha periodicidade semanal presencial, en sesións de 4 horas, para revisar e actualizar de maneira continuada o *Dicionario da Lingua Galega*. O sistema de traballo habitual desta actualización consta das seguintes fases:

- a) Proposta de inclusión ou de revisión dunha entrada do dicionario.

- b) Explicación da proposta por parte do académico propoñente.
- c) Exame da documentación existente.
- d) Toma de decisión sobre a aceptación ou non da proposta.
- e) Envío aos traballadores da sección para a redacción da entrada seguindo as directrices dos académicos.
- f) Redacción da nova entrada ou da modificación.
- g) Aprobación definitiva da nova redacción por parte dos integrantes do Seminario.

Durante o ano 2012 revisouse e actualizouse o *Dicionario castelán – galego da Real Academia Galega*, así como unha base común de partida desde o galego para unha serie de dicionarios bilingües na dirección galego-outra lingua.

Levouse a cabo a transferencia dos materiais do *Dicionario da Real Academia Galega* ao novo software Tlex de Tshwanelex, software que permitiu unha etiquetaxe en XML, e que facilitou: a) unha maior coherencia na estrutura interna do dicionario, garantindo a exhaustividade nas remisións internas, e no formato da microestrutura; b) a elaboración de dicionarios menores a partir dunha mesma base de datos do *Dicionario da RAG*; c) a transferencia a outros sistemas informáticos e a programas de maquetación; d) a realización da publicación tanto en liña como en soporte papel.

O Seminario de Lexicografía é tamén o encargado de responder as dúbidas e comentarios sobre o *Dicionario* que chegan a través da ventá aberta na páxina web aos usuarios desta obra.

Número 34 de *Cadernos de Lingua*

Publicouse o número 34 da revista *Cadernos de lingua*, co seguinte contido:

Artigos:

- E. M.ª Domínguez Noya, “Partículas exceptivas: problemas de delimitación e proposta de análise ”
- J. M. Pérez Fernández, “Os indicadores *ca* e *coma* na comparación en galego”
- E. Mosquera Castro, “Aproximación á sintaxe da prensa escrita en lingua galega”
- R. A. Martins Seixo, “Glosario de *Memorias dun neno labrego* de Xosé Neira Vilas”
- E. Louredo Rodríguez, “Un documento en galego de 1474 de Xácome González, notario da terra de Taveirós e Ribadulla”

Recensións:

Queeremos un mundo novo. Sobre cápsulas, xéneros e falsas clasificacións, T. Moure (N. Basanta Valles).

Lexicografía galega e portuguesa. Anexos da Revista de Lexicografía. M.ª D. Sánchez Palomino (B. González Rei)

2. Seminario de Sociolingüística

O Seminario de sociolingüística é o encargado directo de dar cumprimento ao establecido nos artigos 2.c e 2.d do Real Decreto 271/2000 de 25 de febreiro: Velar polos dereitos do idioma galego e defender e promover o idioma galego.

Vén funcionando desde o ano 1990, e o seu coordinador actual é o académico de número Francisco Fernández Rei.

Está composto polos seguintes membros numerarios e correspondentes:

Xesús Alonso Montero
Víctor Fernández Freixanes
Francisco Fernández Rei
Manuel González González
Margarita Ledo Andión
Xosé Henrique Monteagudo Romero
Xosé Henrique Costas González
Fernando Fernández Ramallo
Alba Nogueira López
Modesto A. Rodríguez Neira
Goretti Sanmartín Rei

No Seminario de Sociolingüística desenvólvense estudos que abranguen múltiples temas, como a elaboración de enquisas macrosociolingüísticas, a análise de actitudes lingüísticas ou a medición das competencias lingüísticas.

Realizáronse os seguintes traballos:

- a) Informe sobre a situación da lingua galega nos medios de comunicación.
- b) Informe sobre a situación do galego falado en territorios fóra da Comunidade Autónoma de Galicia.
- c) Informe sobre o cambio de lingua en Galicia.

- d) Participación no proxecto de avaliación dos coñecementos de galego ao finalizar o ensino obrigatorio.
- e) Preparación do deseño para un informe sobre a utilización do galego nas superficies comerciais, e de ser posible amplialo a unha aproximación á paisaxe lingüística, tendo en conta a situación tanto no interior das empresas, coma nas áreas comerciais abertas (rúas, sinalética externa...).

Amais disto o Seminario de Sociolingüística atende a solicitude de datos tanto xerais como particulares solicitados por concellos, investigadores e outras entidades, referidos tanto ao *Mapa sociolingüístico de Galicia* como á *Actualización do Mapa sociolingüístico de Galicia*.

3. Servizo de Terminoloxía Científico-Técnica en lingua galega (TERMIGAL)

Creado en 1996.

Coordinador: Manuel González González.

Está integrado polos seguintes académicos de número:

Francisco Díaz-Fierros Viqueira

Francisco Fernández Rei

Xesús Ferro Ruibal

Manuel González González

Os devanditos académicos constitúen tamén, auxiliados polos especialistas que se requiran, a *Comisión de validación do léxico de especialidade*.

O Servizo de Terminoloxía Galega creouse no 1996 coa finalidade de dar cumprimento á obriga de actualización do léxico recollida como competencia da RAG na disposición adicional da Lei de Normalización Lingüística, obriga que aparece igualmente recollida no artigo 2.a.3 do Real Decreto 271/2000 de 25 de febreiro.

Considerouse daquela que a colaboración entre a Real Academia Galega e a Xunta de Galicia era o método máis efectivo para cumprir esta función: para avanzar dunha maneira sistemática na actualización e difusión do léxico de especialidade da lingua galega, de maneira particular o de carácter científico-técnico, e para ofrecer un servizo terminolóxico de consultas a todos os usuarios de linguas de especialidade (profesores universitarios e doutros niveis de

ensino, investigadores das distintas áreas do saber, tradutores, persoal das distintas administracións, empresas especializadas, avogados, xestorías...), amais de atender unha sección de documentación. Con esta finalidade asinou-se no ano 1996 un convenio de colaboración entre a Xunta e a RAG, polo que a Xunta de Galicia se comprometía ao financiamento deste servizo, que tería dúas sedes simbólicas: unha na Real Academia Galega e outra no Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades.

Ao longo do ano 2012, leváronse a cabo os seguintes traballos:

- a) Elaboración do *dicionario de márketing*. Partindo dunha antiga base de datos deste ámbito elaborada polo propio Termigal, estase procedendo á súa revisión, depuración e actualización para a súa próxima publicación como dicionario. Delimitouse unha árbore conceptual do márketing, e estase facendo unha selección dos rexistros pola súa relevancia conceptual, revisándoos tanto formal coma conceptualmente e incorporando novos rexistros, procedentes tanto da actualización bibliográfica do proxecto con novas fontes esenciais como dun corpus documental de referencia reunido para este efecto.
- b) Elaboración da parte galega do *Vocabulaire de Sémiologie Psychiatrique: les Phobies*, dentro da rede internacional de terminoloxía Realiter. Traballo coordinado pola investigadora romanesa Doina Butiurcă.
- c) Elaboración da parte galega do *Vocabulario panlatino de sistemas de transporte intelixentes*.
- d) Actualización da base de datos de *botánica*, coa revisión da parte conceptual coa axuda de especialistas na materia.
- e) Revisión dos termos do *Dicionario das TIC*, para harmonizalo coas solucións diverxentes que Termigal adoptou noutros proxectos, especialmente na localización de produtos informáticos.
- f) Estase actualizando a Base de Datos de consultas, reexaminando as solucións propostas no seu momento, para poñela accesible na web.
- g) A Comisión de validación está na actualidade traballando sobre a validación de termos do ámbito da informática.

Amais disto continuouse co mantemento do servizo de documentación e co servizo de consultas.

4. Seminario de Gramática

Creado no ano 2000.

Coordinadora: Rosario Álvarez Blanco.

Membros do equipo:

Rosario Álvarez Blanco
 Xosé Luís Regueira Fernández
 Francisco A. Cidrás Escáneo
 Ernesto X. González Seoane
 Xulio C. Sousa Fernández
 Xosé Xove Ferreiro
 Luz Varela Armas

Ao longo do ano 2012, o Seminario de Gramática continuou o seu traballo habitual, tanto no que se refire ao seguimento dos traballos de redacción da gramática institucional, coma á continuación do proxecto de construcións verbais e sintaxe da oración, coma ao asesoramento lingüístico que lle é requirido por instancias internas ou externas á propia institución.

Respecto da gramática institucional, suxeita a un “Convenio de colaboración entre a Real Academia Galega e a Universidade de Santiago de Compostela (2010/CP926) para a redacción dunha Gramática da Lingua Galega no Instituto da Lingua Galega”, recibíronse os informes preceptivos, o primeiro con data de 10 de xuño de 2012 e o segundo ao final do ano. Neles indícase que os traballos proseguen de acordo co estipulado no Anexo Técnico do convenio de colaboración.

Respecto do proxecto *ConVerSO. Construcións verbais e sintaxe da oración* (IP: Xosé Xove / Rosario Álvarez), froito da colaboración entre un equipo do ILG e o Seminario de Gramática, os traballos víronse case paralizados na segunda parte do ano por causar baixa, a petición propia, a única persoa contratada pola RAG para este Seminario. Aínda así, desde xaneiro ata mediados de maio de 2012, a investigadora Luz Varela Armas avanzou coa descrición de case 6.900 novos rexistros, correspondentes a 28 verbos. Por outra parte, comprácese deixar constancia de que o 17 de decembro de 2012, a licenciada Soraya Domínguez Portela, contratada con anterioridade coa mesma finalidade, defendeu na Universidade de Santiago de Compostela a súa tese de doutoramento

Construcións verbais en galego e portugués: verbos de movemento (dir. Rosario Álvarez), iniciada e realizada no marco deste proxecto.

5. Seminario de Onomástica

Creado no ano 2001.

Coordinador: Ramón Lorenzo Vázquez.

Está composto polos seguintes membros numerarios e correspondentes:

Xesús Ferro Ruibal
Xosé Luís Méndez Ferrín
Antón Santamarina Fernández
Ana I. Boullón Agrelo
Xosé María Lema Suárez
Luz Méndez Fernández
Gonzalo Navaza Blanco
Xosé Antón Palacio Sánchez

Axudante técnico: Vicente Feijoo Ares.

A partir do mes de xullo iniciáronse as reunións do Seminario para organizar os traballos de revisión do Nomenclátor de Galicia, encomendados á Academia por convenio coa Xunta de Galicia.

Estableceuse un borrador de criterios de revisión e creouse unha base de datos que combina o Nomenclátor da Xunta (NG), o Nomenclátor do INE, os datos acadados no traballo de campo naqueles concellos nos que se fixo a recolleita da microtoponimia e as reclamacións ou consultas recibidas de veciños.

A análise dos resultados tirados desta base de datos revelou un gran número de discordancias entre o Nomenclátor da Xunta e o do INE; arredor de 1.600 incidencias notificadas tanto desde organismos oficiais como por asociacións culturais, de veciños ou particulares, e máis de 10.000 discordancias na comparación cos datos extraídos do traballo de campo.

A tipoloxía das discrepancias atopadas nestas análises apunta á existencia de dúas problemáticas diferentes: unha lingüística (gráficas, fonéticas, morfosintácticas, léxicas ou nas advocacións parroquiais) e outra xeográfica ou administrativa (discordancias coas entidades de poboación do INE, lugares que faltan por incluír no Nomenclátor ou que sobran, que figuran na parroquia

equivocada...). A resolución dos problemas administrativos encomendouse á Comisión de Toponimia da Xunta de Galicia, quedando o Seminario da Real Academia Galega adscrito á resolución dos problemas lingüísticos.

Todos os membros do Seminario recibiron a base de datos elaborada na primeira fase do proxecto, en bloques de 15 concellos (empezando pola provincia da Coruña) e repartiron a busca de documentación que sustente a revisión, de xeito que a decisión do Seminario acade o máximo rigor documental posible: así, uns analizaron a documentación medieval latina, outros a medieval galega, outros o Catastro de Ensenada, outros o Jerónimo del Hoyo, outros o Madoz e outros os nomenclátors antigos. Ao mesmo tempo realizáronse novas comprobacións do traballo de campo vía telefónica.

A través da colaboración da Axencia para a Modernización Tecnolóxica (AMTEGA) da Xunta de Galicia elaborouse unha plataforma vía web, paralela á páxina oficial do Nomenclátor, accesible para os membros deste seminario e que permite tanto o traballo en liña como a validación dos topónimos desde as entidades implicadas na revisión.

Nesta primeira fase do proxecto ditamináronse 570 topónimos que tiñan algún tipo de problema ou reclamación, pertencentes a 75 concellos, dun total de 761 topónimos problemáticos previstos.

6. Cursos de lingua e cultura galegas para estranxeiros e españois de fóra de Galicia

Creados en 1993.

Director: Francisco Fernández Rei.

Organización: Real Academia Galega, coa colaboración da Xunta de Galicia e a Universidade de Santiago de Compostela.

XXV Edición. Santiago de Compostela, do 2 ao 27 xullo de 2012.

1. Participantes e países

Na presente edición participaron 86 alumnos e alumnas procedentes de 22 países diferentes de Europa, América e Asia: 5 persoas de Alemaña, 2 de Arxentina, 9 de Brasil, 5 do Reino Unido, 4 de Chile, 2 de Croacia, 2 dos Estados Unidos de América, 1 de Finlandia, 2 de Francia, 3 de Hungría, 1 de Irlanda, 6 de Italia, 1 de Kazakhstan, 1 de México, 4 de Polonia, 4 de Portugal, 2 de Romanía, 8 de Rusia, 1 de Serbia, 1 de Ucraína, 1 de Xapón e 21 do

estado español (2 do Bierzo, 7 de Cataluña, 1 de Euskadi, 3 de Andalucía, 3 de Madrid, 3 de Extremadura, 1 de Canarias e 1 do País Valenciano).

2. Bolsas concedidas e criterios

Nesta convocatoria presentáranse 140 solicitudes de matrícula, das que 129 solicitaban tamén axuda económica. Adxudicáronse 75 bolsas consonte os criterios seguintes:

En primeiro lugar concedéuselle unha bolsa a cada centro da rede de Centros de Estudos Galegos da Secretaría Xeral de Política Lingüística (SXPL) da Xunta de Galicia que a solicitou. Dado que non todos os centros da devandita rede presentaron persoas candidatas, nos casos en que un centro avalaba dúas candidaturas, viñesen ou non priorizadas, adxudicóuselle a todos unha segunda bolsa inmediatamente; e á vista do Curriculum Vitae e dos informes que avalaban a solicitude tamén se lles concedeu unha terceira bolsa a diversos centros. Un total de 45 persoas procedían de 26 Centros de Estudos Galegos.

Posteriormente, analizáronse as solicitudes que non procedían da rede de CEG, priorizando as persoas que participaran nos *Cursos de verán de lingua e cultura galegas para estranxeiros e españois de fóra de Galicia* nas últimas edicións e que obtiveran unha boa cualificación, así coma os casos de persoas que cursaran nalgunha universidade algunha materia de lingua, literatura ou cultura galegas ou realizaran algún tipo de curso de lingua galega ou participaran hai anos nos *Cursos de verán* organizados pola Real Academia Galega (RAG) e o Instituto da Lingua Galega (ILG), coa colaboración da SXPL, ou recentemente nos Cursos que se organizan na Universidade da Coruña, onde non existe nivel superior. Procurouse unha distribución por estados e universidades dos diversos países; e no caso de España buscouse a maior representación territorial posible.

Igual que no curso 2011 concedéronse 75 bolsas de 450 euros, que levaban aparelada a matrícula gratuíta. Concedéronse tamén cinco matrículas gratuítas.

3. Recepción e asignación de nivel

O luns 2 de xullo, data de chegada do alumnado, na secretaría dos cursos, instalada no seminario A do Instituto da Lingua Galega, Ana García García (secretaria dos cursos) foi recibindo, a partir das dez da mañá, a cada un dos alumnos e alumnas para lles entregar o material didáctico e outro material. Aínda que se prevía, como todos os anos, entregar ese día a documentación

das bolsas a aqueles aos que se lles concedera, iso non foi posible facelo ata o venres 13 de xullo pola tarde.

Ás 16:00 horas da tarde realizáronse na aula 10 da Facultade de Xeografía e Historia da USC as probas para coñecer o nivel do alumnado, especialmente para quen non participara nunca nos cursos.

Ás 20:30 horas procedeuse á distribución dos grupos, que, despois dalgún reaxuste na primeira semana das clases, quedaron do seguinte xeito:

- a) Elemental 1 (11 estudantes): un curso teórico e práctico
- b) Elemental 2 (19 estudantes): un curso teórico e práctico
- c) Medio A (18 estudantes): un curso teórico e práctico
- d) Medio B (19 estudantes): un curso teórico e práctico
- e) Curso superior de Filoloxía Galega (19 estudantes)

4. Inauguración dos cursos

O venres 6 de xullo, na sede da Real Academia Galega, na rúa Tabernas 11 da Coruña, celebrouse o acto de inauguración, no que interviñeron o director dos Cursos Francisco Fernández Rei, a directora do Instituto da Lingua Galega Rosario Álvarez Blanco, o secretario xeral de Política Lingüística da Xunta de Galicia Valentín García Gómez, o vicerreitor de Relacións Exteriores e Internacionalización da USC Víctor Millet Schröder e o presidente da Real Academia Galega Xosé Luís Méndez Ferrín, que presidiu o acto.

5. Horarios, aulas das actividades e conexión á rede da USC

As actividades académicas con carácter obrigatorio comezaron o martes 3 de xullo e remataron o día 27. Realizáronse co seguinte horario e esquema en aulas da Facultade de Xeografía e Historia da USC:

- a) De 9:30 a 11:30 horas impartíronse diariamente as clases teóricas de todos os grupos: elemental 1 na aula 12, elemental 2 na aula 14, medio A na aula 3, medio B na aula 9 e superior na aula 5.
- b) De 12:00 a 13:30 horas impartíronse na aula 12 conferencias sobre algún tema de cultura galega, con posterior coloquio, ou ben proxección de películas e documentais, que nalgúns casos tiñan relación co tema que se ía tratar na conferencia do seguinte día. Nas conferencias o coloquio, en xeral, rematou sobre as 13:30 horas.

c) De 16:00 a 17:30 horas impartíronse as clases prácticas para os grupos do nivel elemental (aulas 12 e 14) e para os dous grupos de prácticas do nivel medio (aulas 3 e 9).

Ademais dos espazos físicos, a USC cedeu a súa rede sen fíos para o alumnado do curso e xestionou contas de usuario para que as persoas que non tiñan acceso a un ordenador portátil puidesen conectarse nas instalacións informáticas da Universidade, despois da solicitude da organización dos cursos, co visto e prace da dirección do Instituto da Lingua Galega.

6. Profesorado

6.1. Niveis elemental e medio

Elemental 1

Clases teóricas: Eduard del Castillo Velasco (ILG)

Clases prácticas: Rosa Mouzo Villar (ILG)

Elemental 2

Clases teóricas: María Pereira Maceda (RAG)

Clases prácticas: Lidia López Teixeira (ILG)

Medio A

Clases teóricas: Ana Fachal Fraguela (RAG)

Clases prácticas: Gonzalo Hermo González (ILG)

Medio B

Clases teóricas: M^a do Carme Pazos Balado (RAG)

Clases prácticas: Lucía Doval Iglesias (ILG)

6.2. Curso superior de Filoloxía Galega

Impartíronse catro seminarios coa seguinte temática e profesorado:

1º Temas de lingüística galega (3, 4, 5 e 9 de xullo): Xosé Luís Regueira Fernández.

2º Leccións de literatura galega contemporánea (10, 11, 12 e 13 de xullo): Xesús Alonso Montero e Xosé Manuel Salgado Rodríguez.

3º Formación e historia social da lingua galega (16, 17, 18 e 19 de xullo): Carme Hermida Gulías.

4º Variación e cambio lingüístico no galego actual (20, 23, 24, 26 e 27 de xullo): Rosario Álvarez Blanco.

7. Materiais dos distintos niveis

Ademais das actividades elaboradas polo profesorado, o alumnado recibiu un exemplar das seguintes publicacións:

Elemental 1 – *Aula de galego 2* e versión abreviada das *Normas Ortográficas e Morfolóxicas do Idioma Galego*¹.

Elemental 2 – *Aula de galego 2* e versión abreviada das *Normas Ortográficas e Morfolóxicas do Idioma Galego*.

Medio – *Aula de galego 3* e versión abreviada das *Normas Ortográficas e Morfolóxicas do Idioma Galego*.

Superior – *Aula de galego 4* e versión do texto oficial das *Normas Ortográficas e Morfolóxicas do Idioma Galego*.

8. Conferencias

O programa das conferencias foi o seguinte:

–Xosé Ramón Barreiro Fernández (mércores, 4 de xullo): “Introdución á Historia Contemporánea de Galicia”. Presentouno Francisco Fernández Rei.

–Xosé Luís Axeitos Agrelo (venres, 6 de xullo, na sede da RAG na Coruña): “Manuel Antonio, navegante de altura”. Presentouno Francisco Fernández Rei.

–Henrique Monteagudo Romero (luns, 9 de xullo): “A situación sociolingüística do galego e a súa evolución nos últimos tempos”. Presentouno Francisco Fernández Rei.

–Xesús Alonso Montero (mércores, 11 de xullo): “Manuel Leiras Pulpeiro no centenario da súa morte: unha biografía singular e exemplar e un poeta que cómpre reivindicar”. Presentouno Francisco Fernández Rei.

–Mar Llinares García (venres, 13 de xullo): “Mitoloxía popular en Galicia”. Presentouna Ana García García.

1 O libro *Aula de galego 1* que, en principio, sería o correspondente a este nivel, está esgotado; porén, o profesorado deste grupo tivo en conta a devandita publicación á hora de facer a programación e propor boa parte das actividades.

- Rosa Aneiros Díaz (luns, 16 de xullo): “Escribir, ler, soñar: pero onde vive Dinís agora?”. Presentouna Ana García García.
- Margarita Ledo Andión (mércores, 18 de xullo): “A construción dun cinema nacional”. Presentouna Ana García García.
- Francisco Calo Lourido (venres, 20 de xullo): “Arte e cultura castrexa”. Presentouno Francisco Fernández Rei.
- Uxia Senlle e Sérgio Tannus (luns, 23 de xullo): “A palabra cantada”. Presentounos Francisco Fernández Rei.
- Xosé Manuel Salgado Rodríguez (xoves, 26 de xullo): “Celso Emilio Ferreiro: o memorial dun escritor”. Presentouno Ana García García.

9. Proxeccións audiovisuais

Fixéronse as proxeccións que a seguir se detallan:

- Documentais *Historias de Galicia*, martes 3 de xullo.
Capítulos 1 (“Onde o mundo se chama Galicia”) e 9 (“Sempre en Galicia”).
Dirección: Xosé Manuel Vega
Data: 2008 Duración: 30' 04" + 28'
Presentou e dirixiu o coloquio Ana Fachal.
- Filme *Trece badaladas*, xoves 5 de xullo.
Dirección: Xavier Villaverde
Data: 2002 Duración: 105'
Presentou e dirixiu o coloquio Eduard del Castillo.
- Filme *Engurras*, martes 10 de xullo.
Adaptación da banda deseñada de Paco Roca.
Dirección: Ignacio Ferreras
Data: 2012 Duración: 89'
Presentou e dirixiu o coloquio Carme Pazos.
- Documentais *A terceira póla* [situación do “galego” de Cáceres] / *Entre línguas* [situación do portugués de Salamanca e Estremadura e do “galego” de Calabor-Zamora e Cáceres], xoves 12 de xullo.
Dirección: Rubén Pardiñas / João Aveledo, Eduardo Maragoto e Vanesa Vila-Verde
Data: 2008 / 2010 Duración: 27' 23" / 31'
Presentou e dirixiu o coloquio Gonzalo Hermo.

- Filme *Pradolongo*, martes 17 de xullo.
Dirección: Ignacio Vilar
Data: 2007 Duración: 100'
Presentou e dirixiu o coloquio Lidia López.
- Filme *Santa Liberdade*, xoves 19 de xullo.
Dirección: Margarita Ledo Andión
Data: 2004 Duración: 87'
Presentou e dirixiu o coloquio Lucía Doval.
- Filme *Sinbad*, martes 24 de xullo.
Adaptación da novela de Álvaro Cunqueiro *Se o vello Sinbad volvese ás illas*.
Dirección: Antón Dobao
Data: 2011 Duración: 93'
Presentou e dirixiu o coloquio Rosa Mouzo.

10. Servizo de biblioteca

O alumnado do curso puido acceder á biblioteca do Instituto da Lingua Galega nos seguintes horarios:

Mañás – de 9:30 a 14:30 horas, atendeu as instalacións e o alumnado Florentina Xoubanova, bibliotecaria do Instituto.

Tardes – de 16:00 a 20:00 horas, atendeu as instalacións e o alumnado Ana García García, secretaria dos cursos, axudada algunha tarde polo director dos cursos.

11. Xornadas completas de inmersión lingüística e cultural

Realizáronse dúas xornadas, unha á Galicia interior e outra á Galicia litoral:

– Allariz, Celanova e Vilanova dos Infantes (14 de xullo).

O grupo de 76 estudantes saíu en autobús da Igrexa do Pilar de Santiago de Compostela ás 8:30 horas e regresou ao mesmo punto ás 22:15 horas. Acompañaron o alumnado durante toda a xornada o director dos Cursos Francisco Fernández Rei, a secretaria dos Cursos Ana García García, a profesora do elemental 1 Rosa Mouzo Villar e o profesor do Medio A Gonzalo Hermo González.

De mañá fíxose a visita a Allariz, guiados por Xosé Antón Laxe Martiñán, poeta, gaiteiro e presidente da asociación Redes Escarlata. Xantouse en Celanova, no restaurante Airiños, onde na sobremesa Laxe Martiñán tocou varias muiñeiras e outras pezas con gaita. Ás 17:00 horas visitouse a Casa de Curros oficialmente denominada Casa dos Poetas, con explicacións de Paula, guía do centro; ás 18:00 horas visitouse o mosteiro de Celanova e a capela mozárabe de San Miguel, con explicacións da guía Diana; e posteriormente visitouse en Vilanova dos Infantes a súa torre medieval.

– Muros, Carnota, O Ézaro, Fisterra, Muxía, Dombate e Borneiro (21 de xullo).

O grupo de 72 estudantes saíu en autobús da Igrexa do Pilar de Santiago de Compostela ás 08:30 horas e regresou ao mesmo punto ás 22:00 horas. Acompañaron o alumnado durante toda a xornada o director dos Cursos Francisco Fernández Rei, a secretaria dos Cursos Ana García García, e o profesor do elemental 1 Eduard del Castillo. A profesora do elemental 1 Rosa Mouzo Villar acompañou o grupo mentres estivo en Muxía.

O guía xeral da xornada foi o historiador e presidente do Seminario de Estudos Comarcais da Costa da Morte Xosé Mª Lema, que deu explicacións de historia e arte en Muros, Muxía e Dombate; de etnografía (sobre todo de hórreos) en Carnota e en diversos momentos do percorrido; de xeografía no Ézaro á vista da fervenza do Xallas; e de cultura castrexa no castro de Borneiro no final da xornada. En Fisterra (no porto orixinario) e no faro o guía foi o mariñeiro e poeta fisterrán Alexandre Nerium (Francisco Manuel López Martínez), que ademais recitou poemas seus como remate da visita no faro. En Dombate Ángel Eiroa guiou a visita para ver o orixinal da anta máis famosa de Galicia (o dolmen que cantou Pondal), mentres Xosé Mª Lema guiaba a quen se introducía na réplica desa anta para ver sobre todo as pinturas e gravados. O regreso fíxose por Ponteceso, Carballo e Val do Dubra, co que se completou un percorrido de máis de 300 km. O xantar fíxose en Muxía, no restaurante La Cruz.

12. Actividades complementarias

12.1. Visitas varias

–Visita guiada pola zona monumental de Santiago de Compostela (2 de xullo).

A visita guiouna o historiador compostelán Miguel Anxo Seixas. Comezou ás 17:30 horas diante da igrexa de San Fiz Solovio e despois de visitar varias prazas e rúas da cidade, onde Seixas foi explicando fitos da historia de Compostela (e de Galicia), a visita rematou ás 19:30 horas na praza da Quintana. Participou a maior parte do alumnado, acompañado polo director dos Cursos.

–Visita á sede da Real Academia Galega (6 de xullo).

O alumnado saíu en autobús da Igrexa do Pilar de Santiago de Compostela ás 9:30, acompañado do director e da secretaria dos Cursos e dos profesores do nivel elemental Eduard del Castillo e Rosa Mouzo e do nivel medio Gonzalo Hermo.

No salón de actos da sede da Real Academia Galega o seu vicesecretario e director dos Cursos Francisco Fernández Rei explicoulle a un grupo de alumnos a xénese, historia e papel actual da Academia, mentres outro grupo visitaba na mesma sede o Museo de dona Emilia Pardo Bazán, con explicacións do guía Manuel González Prieto e da directora Xulia Santiso. Logo intercambiáronse os grupos para deste xeito ter todo o alumnado unha visión xeral da RAG e do Museo Pardo Bazán.

Cando nesa mesma mañá rematou a inauguración, o alumnado, o director, a secretaria e profesorado dos cursos, así como membros do equipo directivo da RAG e participantes no acto de inauguración desprazáronse á reitoría da Universidade da Coruña para tomar uns petiscos e unha bebida, co mar do golfo Ártabro de pano de fondo. Antes de regresar a Compostela o alumnado puido visitar a beiramar da Coruña e rúas da cidade vella próximas á praza de María Pita.

–Visita ao Museo do Pobo Galego e ao Panteón de Galegos Ilustres (6 de xullo).

De regreso da Coruña, de 17:30 a 20:00 horas, o director dos Cursos e membro do Padroado do Museo do Pobo Galego Francisco Fernández Rei guiou un grupo de 65 alumnos primeiro polo Panteón de Galegos

Ilustres e logo por varias salas do Museo, con atención especial á sala do mar e ás salas do campo e de oficios varios.

– Visita á Cidade da Cultura de Galicia (12 de xullo).

Paseo a pé desde a praza da Universidade e pola rúa Castrón de Ouro e rúa do Sar ata o Monte Gaiás, para ás 18:30 horas facer unha visita guiada á Cidade da Cultura de Galicia. Asistiron máis de 60 alumnos e alumnas, acompañados polo director dos cursos no itinerario ata o Gaiás e na visita á Cidade, onde se contou coa guía oficial Silvia.

– Visita á Casa de Rosalía (15 de xullo).

Sobre 25 estudantes de todos os niveis visitaron a Casa da Matanza en Padrón e ás 20:00 horas asistiron ao acto da *Conmemoración do 127º Aniversario do Pasamento de Rosalía de Castro*, organizado pola Fundación Rosalía de Castro. Por caer nun domingo, non se programou como en anos anteriores a asistencia a este acto na Casa da Matanza; con todo, a organización dos cursos informou debidamente o alumnado. O director dos Cursos estivo presente nos actos da devandita conmemoración.

– Visita ás cubertas da catedral (18 de xullo).

Un grupo de 49 estudantes dos cursos de todos os niveis, acompañado pola secretaria, que xestionou a actividade (reserva e pagamento das entradas) por petición do alumnado, fixo unha visita guiada ás cubertas da catedral de Santiago de Compostela o mércores 18 de xullo ás 19:00 horas.

12.2. Presenza en medios de comunicación

Varios medios de comunicación escritos e audiovisuais puxéronse en contacto coa secretaria dos cursos para visitaren as instalacións da Facultade de Xeografía e Historia e mais os lugares a que se desprazou o alumnado para facerlles entrevistas. As entrevistas realizáronse por medios como a Televisión de Galicia, V Televisión, Radio Lugo – Cadena Ser e a Radio Galega, e por xornais como *La Voz de Galicia*, *De luns a venres*, *El Correo Gallego* e *Sermos Galiza*.

12.3. Outras actividades

O 27 de xullo, ás 18:00 horas, por iniciativa do profesorado dos cursos e de membros da organización, pandeireteiras do grupo A da Agrupación Folclórica Cantigas e Agarimos fixeron unha demostración de pezas tradicionais na aula 12 da Facultade de Xeografía e Historia, cunha introdución de Sandra Vázquez Núñez, que aproveitou para presentar o grupo e mais para lle falar ao alumnado do método de recolla da música popular nos traballos de campo. A seguir o alumnado participou activamente, no claustro da propia Facultade, nun obradoiro de baile conducido polo profesor de Cantigas e Agarimos Carlos Negreira.

13. Encontro de confraternización do alumnado e do profesorado

O martes 24 de xullo, das 14:30 ás 19:00 horas, celebrouse o tradicional Encontro de confraternización do alumnado, do profesorado e dos organizadores dos cursos con xantar. Fixose ao aire libre, un ano máis á beira do río Ulla, no agradable soto do Xirimbao, baixo castiñeiros que deron boa e refrescante sombra nun caloroso día na véspera do Día Nacional de Galicia.

Logo do campestre xantar, celebrouse unha nova edición do xa tradicional festival de Mundovisión, moi ben levado pola secretaria dos cursos Ana García, no que se puido gozar de cantos e dalgún baile de practicamente todos os estados que tiñan participantes nos cursos e tamén das diferentes zonas de España con cantares nas súas linguas propias.

A numerosa representación do Brasil fixo unha excelente actuación, cunha boa posta en escena, que por outra parte foi unha homenaxe ao plurilingüismo de tantos países asistentes aos cursos; así mesmo foi excelente a actuación da tamén numerosa representación rusa. Os alemáns fixeron unha boa e simpática intervención, pero a distancia de brasileiros e rusos, a xulgar polo aplausómetro.

14. Clausura dos cursos

O acto de clausura tivo lugar o venres 27 de xullo no Salón de Actos da Facultade de Filosofía da USC, ás 12:00 horas. Interviñeron o director dos cursos Francisco Fernández Rei, a directora do Instituto da Lingua Galega Rosario Álvarez Blanco, a estudante rusa do nivel superior Marina Snetkova en representación do alumnado, o tesoureiro da Real Academia Galega Manuel González González, o secretario xeral de Política Lingüística da Xunta

de Galicia Valentín García Gómez e o reitor da Universidade de Santiago de Compostela Juan Casares Long, que presidiu o acto.

Antes de o reitor clausurar os cursos, a secretaria foi chamando a cada un dos estudantes para os membros da mesa lles entregaren o diploma de asistencia e o certificado de aproveitamento.

Despois do acto de clausura, igual que se fixera o día da inauguración, servíuse un refrixerio ás autoridades, ao profesorado e a todo o alumnado.

II. SECCIÓN DE HISTORIA

Creada en 1998.

Director: D. Xosé Ramón Barreiro Fernández.

Dirixida polo académico numerario D. Xosé Ramón Barreiro Fernández, conta cos seguintes membros:

Rosario Álvarez Blanco
Francisco Díaz-Fierros Viqueira
Andrés Fernández-Albalat Lois
Víctor Fernández Freixanes
Manuel Rivas Barrós
Ramón Villares Paz

A actividade da Sección de Historia ao longo do ano 2012 estivo supeditada ás actividades de organización dos actos conmemorativos do cincuenta aniversario da celebración do Día das Letras Galegas.

O 21 de xuño de 2012 presentouse no salón de actos da Real Academia Galega a obra de Xosé Ramón Barreiro, *Murguía*, editada por Galaxia. Esta obra significa un importante chanzo no estudo da significación e do contexto histórico do primeiro presidente da Real Academia e construtor da racionalidade do feito diferencial galego.

Finalmente, encamiñáronse os traballos organizativos necesarios para a celebración do 150 aniversario da publicación de *Cantares Gallegos*, que se celebrará en maio do próximo ano.

III. SECCIÓN DE LITERATURA

Creada en 1998.

Director: D. Xesús Alonso Montero.

A Sección de Literatura está dirixida polo académico numerario D. Xesús Alonso Montero, e conta cos seguintes membros:

Xosé Luís Axeitos Agrelo

Darío Xohán Cabana Yanes

Salvador García-Bodaño Zunzunegui

Euloxio Rodríguez Ruibal

Manuel Rivas Barrós

No ano 2012 o Parlamento de Galicia acordou por unanimidade declarar o 2012 Ano Celso Emilio Ferreiro, para conmemorar o centenario do poeta celanovés e o cincuenta aniversario da publicación da súa obra *Longa noite de pedra*. A Real Academia Galega, a través da súa Sección de Literatura, sumouse ás celebracións coa realización dun plenario extraordinario, que tivo lugar no Auditorio Municipal Ilduara de Celanova o 9 de xuño de 2012. Durante a sesión académica interviñeron os membros numerarios Margarita Ledo Andión, Darío Xohán Cabana Yanes, Francisco Fernández Rei e Salvador García Bodaño-Zunzunegui. Pechou o acto o presidente da Real Academia Galega, Xosé Luís Méndez Ferrín.

A Fundación Barrié e a Real Academia Galega iniciaron a publicación conxunta da obra completa de Manuel Antonio na colección Clásicos da Academia. O primeiro volume, que saíu do prelo neste ano 2012, recolle toda a produción en prosa do escritor rianxeiro.

A Sección de Literatura sumouse tamén á celebración do Bicentenario do nacemento de Francisco Añón. No marco do Congreso do Bicentenario Francisco Añón, foi presentada unha reedición facsimilar do libro *Poesías Galegas*, publicado orixinalmente pola Real Academia Galega en 1966 e editado agora polo Concello de Outes coa colaboración da Real Academia Galega e da Deputación da Coruña. Ademais de participar no congreso monográfico celebrado en Santiago de Compostela, a Real Academia Galega participou activamente no acto de clausura do Bicentenario, celebrado na Casa da Cultura de Outes.

BIBLIOTECA E HEMEROTECA

Creadas en 1905.

Director: Euloxio Rodríguez Ruibal.

Traballos desenvolto:

1. Xestión do ingreso de fondos:

- Rexistro dos fondos bibliográficos recibidos en concepto de doazón ou intercambio (592 obras).
- Outros fondos ingresados no 2012 :

Biblioteca da Agrupación Cultural O Facho.

A doazón tivo lugar o 18 de xaneiro de 2012. Está formada por aproximadamente 3.500 obras de temática galega publicadas no século XX. Inclúe monografías e publicacións periódicas.

Conxunto bibliográfico doado por Emilio Durán Corsanego.

A doazón tivo lugar o 13 de xullo de 2012. Está formada por 92 volumes de monografías e algún xornal.

Entre as monografías destacamos 19 volumes de temática galega de finais do século XIX pertencentes a Galo Salinas Rodríguez, doados pola súa viúva María Corsanego aos seus sobriños, o matrimonio formado por Antonio Durán e Victoria Corsanego, pais do doador.

Os restantes 73 volumes pertenceron tanto ao propio doador e á súa dona, Emilio Durán Corsanego e Lucía de la Colina Unda, como aos pais del, Antonio Durán Cao e Victoria Corsanego Fornalés. Tamén son de temática galega, aínda que do século XX.

Fondos bibliográficos do Seminario de Sociolingüística da Real Academia Galega.

Foron trasladados desde Santiago de Compostela á Coruña no mes de setembro de 2012. Hai dous grupos diferenciados:

- a- Biblioteca auxiliar de consulta, formada por 300 volumes sobre temas relacionados coa lingua galega, con destino á biblioteca da RAG.
- b- Publicacións da Real Academia Galega con destino ao almacén da RAG.

2. Xestión da saída de fondos:

- Fondos bibliográficos repetidos.
No ano 2012 doáronse 62 obras ás seguintes institucións:
 - 12 obras á Asociación Xuvenil Amencer (Ourense).
 - 29 obras á Asociación de Veciños A Capela (Alba-Pontevedra).
 - 21 obras ao CPI As Revoltas (Cabana de Bergantiños).
- Envío das publicacións da Real Academia Galega a diversas entidades coas que está establecido un intercambio.

3. Dixitalización:

No 2012 levouse a cabo a dixitalización de varios títulos de publicacións periódicas de fondo galego de finais do século XIX e principios do XX, co obxectivo de incorporalos nun futuro próximo á nova páxina web da institución.

Abranguen dous grupos:

- Dixitalización realizada grazas á axuda concedida polo Ministerio de Cultura no ano 2011:
 - O vello do Pico-Sagro*
 - Galicia diplomática*
 - Diario de la Coruña*
 - Anuario ferrolano para...*
 - Almanaque de Ferrol para el año de...*
 - Galicia: revista quincenal ilustrada*
- Dixitalización realizada pola Fundación Mondariz-Balneario:
 - La temporada en Mondariz*
 - Mondariz. Suplemento a la Temporada*

4. Páxina web:

No 2012 a Real Academia Galega puxo en funcionamento unha nova páxina web. A súa posta a punto comportou, entre outras, as seguintes tarefas:

- Revisión de disfuncionalidades detectadas na biblioteca e hemeroteca virtual.
- Actualización das normas de uso, reprodución e saída de fondos, xunto cos seus formularios correspondentes, para a súa inclusión na páxina.
- Revisión de índices e imaxes dixitais dos boletíns máis recentes, co fin de seren incluídos proximamente na hemeroteca virtual.
- Inclusión de diferentes contidos e imaxes con referencia á Biblioteca e á Hemeroteca da RAG.

- “Destaques comentados”. Este ano publicáronse para esta sección un total de 22 artigos con imaxes incluídas, 11 referidos a monografías e 11 referidos a prensa.
- Inclusión de diferentes novas relacionadas coas monografías e publicacións periódicas editadas pola Real Academia Galega na páxina web.

5. Difusión:

- Atención de usuarios (consultas telefónicas, correo electrónico e na sala de lectura):
Este ano leváronse a cabo 928 pedimentos de consulta e 673 pedimentos de reprodución, na súa maioría en formato dixital.
Como motivos principais de reprodución destacamos este ano, ademais da investigación persoal e a inclusión de imaxes en libros de temática variada, o Día das Letras Galegas, o 50 aniversario deste evento conmemorativo e a inclusión en varios documentais.
- Selección de fondos mostrados a 16 alumnos do Instituto Santiago Apóstolo de Buenos Aires o día 27 de setembro.
- Selección de fondos para a filmación dunha reportaxe sobre José Villaverde Velo, levada a cabo na sala de lectura da biblioteca, na que participaron a súa filla e algúns netos.
- Selección de fondos relacionados con Valentín Paz-Andrade para a filmación dunha reportaxe sobre este autor para a TVE en Galicia.
- Achega bibliográfica para as seguintes exposicións:
 - *Os inicios da banda deseñada en Galicia*, organizada pola Fundación Cidade da Cultura (marzo - xuño de 2012).
 - *A Galicia do Galicia*, organizada pola Fundación Barrié, (maio - xuño de 2012).
 - *Bestiario*, organizada pola Fundación Barrié (maio - outubro de 2012).
 - *Drácula, un monstro sen reflexo*, organizada pola Fundación Barrié (maio - outubro de 2012).
- Con motivo do Día das Letras Galegas, este ano dedicado a Valentín Paz-Andrade, reservouse un expositor da sala de lectura para mostrar todas as obras relacionadas co homenaxeado.

6. Instalacións:

- Remodelación dos espazos destinados tanto á consulta dos usuarios como ao traballo do persoal.
- Instalación de servizo WIFI na sala de lectura.

7. Conservación:

- Mellora das condicións medioambientais do depósito de libros situado no soto do edificio.
- Revisión xeral de todas as publicacións da Hemeroteca, mellorando o seu sistema de conservación mediante caixas ou carpetas adecuadas ao seu formato e características, así como a anotación das futuras necesidades, tanto de material como de encadernación ou desencadernación dalgúns títulos.

ARQUIVO

Creado en 1905.

Director: Euloxio Rodríguez Ruibal.

Traballos desenvoltos:

- Catalogación dos seguintes fondos:
 - FENYA S.A.
 - Agrupación Cultural O *Facho*
 - Xosé Neira Vilas
 - Xosé Antón Arjona
 - Xohán Vicente Viqueira
- Catalogación de novas entradas dos fondos:
 - Galo Salinas
 - Anton Villar Ponte
- Catalogación de 93 UD da Colección de Manuscritos e Orixinais.
- Continuación na elaboración da Guía do Arquivo.
- Continuación da catalogación da Colección Postais e Colección fotográfica.
- Catalogación da serie “La Coruña de Ayer”. Juan Naya. 94 fotografías.
- Transcrición da correspondencia da RAG e traslado a unha base de datos. Anos 1923-1928.
- Identificación e documentación de 200 fotografías do fondo A. Molina.
- Documentación do fondo fotográfico corporativo. 2.032 UD.

- Asunción dos parámetros de dixitalización do Arquivo de Galicia, orientados á publicación web.

Novos ingresos:

– Compra:

1.072 fotografías de actos académicos. X. Castro
Acción Banco de Galicia. S. Martínez Corada
Acción tranvías. J. Espejo
Accións liña férrea, letra de cambio. J. Mediavilla
Acción A Cañiza. J. M. Valdés
10 accións antigas. Scripofilia
Acción A Toxa. Fernanda Castelo
Acción Bibliófilos Galegos. J. R. Jiménez
Foto de X. L. Méndez Ferrín. X. Castro
Documentación familiar de Martelo Pauman. S. González

– Doazóns:

40 fotografías Irmáns de la Iglesia. Rosa Saurin
DVD casa de M. Antonio. X. L. Méndez Ferrín
DVD premios ourensáns. X. L. Méndez Ferrín
Postal Lois Pereiro. X. L. Axeitos
Documentación O Facho. Asoc. Cultural O Facho
DVD programa Eirado. X. L. Méndez Ferrín
Carné club natación. Doador anónimo
Peña Taurina. X. L. Méndez Ferrín
9 fotografías. E. Santos Gayoso
6 fotografías. X. L. Méndez Ferrín
Carta de Otero Pedrayo. X. Neira Vilas
Fotografía. Instituto Santiago Apóstol de Buenos Aires
CD co discurso DLG 1969. X. L. Méndez Ferrín
Reclamación da colectividade galega á UNESCO. X. L. Méndez Ferrín
Documentación de sindicatos nacionalistas. X. Gabeiras

Difusión dos fondos do Arquivo en:

- *Drácula: un monstro sen reflexo. 100 anos sen Bram Stoker*. Fundación Luís Seoane. Maio - outubro de 2012.
- *A Galicia do Galicia (1922-1926)*. Fundación Barrié. Maio - xullo 2012.

- Conmemoración do Bicentenario do Cemiterio de S. Amaro, A Coruña.
- Páxina web da RAG, destaques quincenais.

Mantemento páxina web:

- Elaboración de contidos para a páxina web, entre outros:
 - Edición dixital de vídeos.
 - Elaboración de 35 fotogalerías.
 - Documentación para o 50 aniversario do Día das Letras Galegas.
 - Buscas de información e documentación para diferentes contidos da páxina.

Dixitalización de fondos:

- Dixitalización do Arquivo fotográfico da Familia Massó.
- Dixitalización da Colección fotográfica Familia Francisco de la Iglesia González.
- Dixitalización de 150 fotografías deterioradas.

Colaboración profesional con:

- Biblioteca Municipal de Estudos Locais.
- Museo do Pobo Galego.

Atención de usuarios:

Ao longo do ano houbo un total de 299 consultas repartidas do xeito seguinte:

56 consultas presenciais
203 consultas por correo electrónico
40 consultas telefónicas

Reproducións atendidas:

- 52 peticións de reproducións que supoñen un total de 310 imaxes.
- Reproducións relacionadas con exposicións das seguintes institucións: Museo do Viño de Cambados, Casa Picasso da Coruña, Casa Museo Miguel de Unamuno, casa Museo Rosalía de Castro.

MUSEO RAG

Traballos desenvoltos:

1. Catalogación informatizada do patrimonio artístico da RAG, 60 novas referencias, deixando o número total ao final do ano en 1.839.
2. Xestión do patrimonio.
 - Empaquetado e traslado ás instalacións da RAG da colección artística da Agrupación cultural O Facho.
 - Compactación na almacenaxe da colección, co fin de gañar espazo útil para a ampliación desta.
 - Mantemento e limpeza da colección, xestión de traballos de restauración nas pezas máis danadas.
3. Atención de usuarios mediante correo electrónico e teléfono.
 - Información sobre a colección.
 - Consulta e reprodución dos fondos segundo a normativa.
 - Tratamento informático dos pedimentos de reprodución e consulta.
4. Rexistro de entrada.

O máis salientable neste apartado é a doazón do patrimonio artístico da Agrupación cultural O Facho composta por máis dun cento de carteis e varias pinturas, entre as que destaca unha obra de Luís Seoane, dúas de Manuel Facal, unha de Lodeiro e un linóleo atribuído a Castelao.

O 8 de novembro de 2012 Xesús Blas Lourés doou á RAG un óleo da súa autoría, *Na sega*.

WEB DA RAG

A páxina da Academia foi inaugurada o 1 de abril de 2012. Durante o resto do ano publicáronse un total de 171 noticias, que tiveron como temas principais a figura protagonista do Día das Letras dese ano, Valentín Paz-Andrade, a conmemoración do 50 aniversario da primeira celebración do Día das Letras Galegas, a publicación de comentarios destacados e outras incorporacións referidas a actos institucionais.

Axenda:

Foron anunciados aproximadamente 40 actos propios e alleos na Axenda.

A suma das actualizacións anuais ascende a un total de 211, cunha media semanal de 6,4.

Visitas:

Visitas totais: 751.035

Media diaria: 2.691

Visitas únicas: 295.123 (usuarios reais da páxina)

Páxinas por visitante: 1,92

Duración media da visita: 1,58 minutos

Visitas por país (dez primeiros):

1	España	720.461	95,93%
2	Reino Unido	3.922	0,52%
3	Alemaña	3.205	0,43%
4	EEUU	3.115	0,41%
5	Brasil	2.250	0,30%
6	Portugal	2.070	0,28%
7	Francia	1.725	0,23%
8	Arxentina	1.329	0,17%
9	Suíza	1.044	0,14%
10	Italia	999	0,13%

Visitas por cidade (dez primeiras):

1	A Coruña	194.136	25,84%
2	Vigo	157.209	20,93%
3	Santiago	133.101	17,72%
4	Madrid	61.321	8,16%
5	Lugo	41.404	5,51%
6	Pontevedra	38.234	5,09%
7	Ourense	35.764	4,76%
8	Barcelona	11.248	1,50%
9	Valencia	7.167	0,95%
10	Alcobendas	3.050	0,41%

Contido:

Total de páxinas vistas: 1.451.996

Páxinas máis vistas (10 primeiras):

Dicionario	844.469	58,16%
Inicio	369.558	25,45%
Recursos	26.448	1,82%
VOLGa	25.610	1,76%
Académicos	25.126	1,73%
Novas	20.174	1,44%
Homenaxeados	13.872	0,96%
Guía de uso	9.646	0,66%
Publicacións	9.222	0,64%

CONVENIOS, ACORDOS E CONTRATOS

Durante o ano 2012 a Real Academia Galega asinou convenios de colaboración con distintas entidades co fin de desenvolver proxectos concretos:

- Convenio de colaboración entre a Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria e a Real Academia Galega para regular o réxime de libramentos das transferencias de financiamento do orzamento para o ano 2012.
- Acordo de colaboración entre a Xunta de Galicia, a través das consellerías de Presidencia, Administracións Públicas e Xustiza, de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria e o Instituto de Estudos do Territorio e a Real Academia Galega, para a colaboración na realización de traballos sobre a Toponimia e a Microtoponimia de Galicia.
- Contrato de servizos da Consellería de Cultura Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia para a realización da Convocatoria, a xestión e a impartición da vixésimo quinta edición dos Cursos de verán de lingua e cultura galegas para estranxeiros e para españois de fóra de Galicia.
- Subvención nominativa da Excm. Deputación Provincial da Coruña para gastos de funcionamento.

- Convenio regulador da subvención prevista nominativamente no orzamento xeral da Excma. Deputación Provincial de Lugo a favor da Real Academia Galega.
- Subvención nominativa da Excma. Deputación Provincial de Ourense para gastos de funcionamento.
- Subvención da Excma. Deputación Provincial de Pontevedra para o financiamento de actividades varias relativas á difusión da historia da arte galega.
- Convenio nominativo co Concello da Coruña para contribuír ao sostemento das actividades ordinarias da Real Academia Galega.
- Convenio entre a Universidade da Coruña e a Real Academia Galega para a realización de prácticas externas curriculares dos estudantes da Facultade de Humanidades e Documentación.
- Convenio de colaboración entre a Universidade de Santiago de Compostela e a Real Academia Galega para a mobilidade de profesores e estudantes do Programa de Doutoramento en Lingüística.
- Convenio marco de colaboración entre a Universidade de Vigo e a Real Academia Galega.
- Convenio específico de colaboración entre a Universidade de Vigo e a Real Academia Galega para prácticas de estudos e proxectos de investigación.
- Convenio de colaboración entre a Universidade de Santiago de Compostela e a Real Academia Galega para a realización do *Dicionario de apelidos galegos*.
- Convenio de colaboración entre a Universidade de Santiago de Compostela e a Real Academia Galega para a redacción dunha gramática descritiva do galego actual que cubra os obxectivos de servir como gramática académica e de contribuír a definir e difundir o estándar.
- Subvención da Fundación Barrié para a edición do *Boletín da Real Academia Galega*.

OUTRAS CONTRIBUCIÓN ECONÓMICAS

Ademais dos convenios asinados con institucións, tanto públicas como privadas, a RAG recibiu axudas de tipo económico para contribuír ao desenvolvemento da súa actividade dos seguintes organismos:

- Ministerio de Educación, Cultura y Deporte: Subvención nominativa á Real Academia Galega, prevista nos Presupuestos Generales del Estado para o ano 2012 aprobados por Lei 2/2012 de 29 de xuño, para o desenvolvemento de actividades e gastos de funcionamento.

REPRESENTACIÓN DA RAG

A Real Academia Galega ten representación institucional nas seguintes entidades:

- Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades
- Consello da Cultura Galega
- Consello de Comunidades Galegas
- Consello Social da Lingua Galega (Concello de Vigo)
- Fundación Cidade da Cultura
- Instituto da Lingua Galega
- Padroado da Biblioteca do Real Consulado
- Padroado da Biblioteca Nacional
- Padroado da Fundación Camilo José Cela
- Padroado da Fundación Carlos Casares
- Padroado da Fundación Castelao
- Padroado da Fundación Curros Enríquez
- Padroado da Fundación Germán Sánchez Ruipérez
- Padroado da Fundación Gonzalo López Abente
- Padroado da Fundación Luís Seoane
- Padroado da Fundación Manuel Puente “Cultura Gallega” de Buenos Aires
- Padroado da Fundación Penzol
- Padroado da Fundación Rosalía de Castro
- Padroado da Fundación Otero Pedrayo
- Padroado da Fundación Uxío Novoneira
- Padroado do Museo do Pobo Galego

PREMIOS NOS QUE A RAG TEN REPRESENTACIÓN COMO XURADO:

- Premio Antón Losada Diéguez
- Premios da Cultura Galega
- Premio de Xornalismo de Opinión Roberto Blanco Torres

- Premio Trasalba da Fundación Otero Pedrayo
- Premio Otero Pedrayo
- Premios Nacionais de Literatura, Tradución e Xornalismo Cultural do Ministerio de Educación, Cultura y Deporte
- Premio de Tradución Plácido Castro

INSTITUCIÓNS COLABORADORAS

- Arquivo do Reino de Galicia
- Asociación de Escritores en Lingua Galega
- Asociación PuntoGal
- Asociación Socio-Pedagóxica Galega
- Centro Galego de Artes da Imaxe (CGAI)
- Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades
- Concello da Coruña
- Consello da Cultura Galega
- Deputación da Coruña
- Deputación de Lugo
- Deputación de Ourense
- Deputación de Pontevedra
- Fundación Caixa Galicia
- Fundación Luís Seoane
- Fundación Otero Pedrayo
- Fundación Barrié
- Fundación Rosalía de Castro
- Fundación Rodríguez Iglesias
- Fundación Santiago Rey Fernández-Latorre
- Grupo Radio Televisión de Galicia
- Hércules de Ediciones, S.A.
- Instituto da Lingua Galega (ILG)
- Museo de Pontevedra
- Museo do Pobo Galego
- Parlamento de Galicia
- P.E.N. Clube de Galicia
- Universidade da Coruña
- Universidade de Santiago de Compostela

- Universidade de Vigo
- Xunta de Galicia

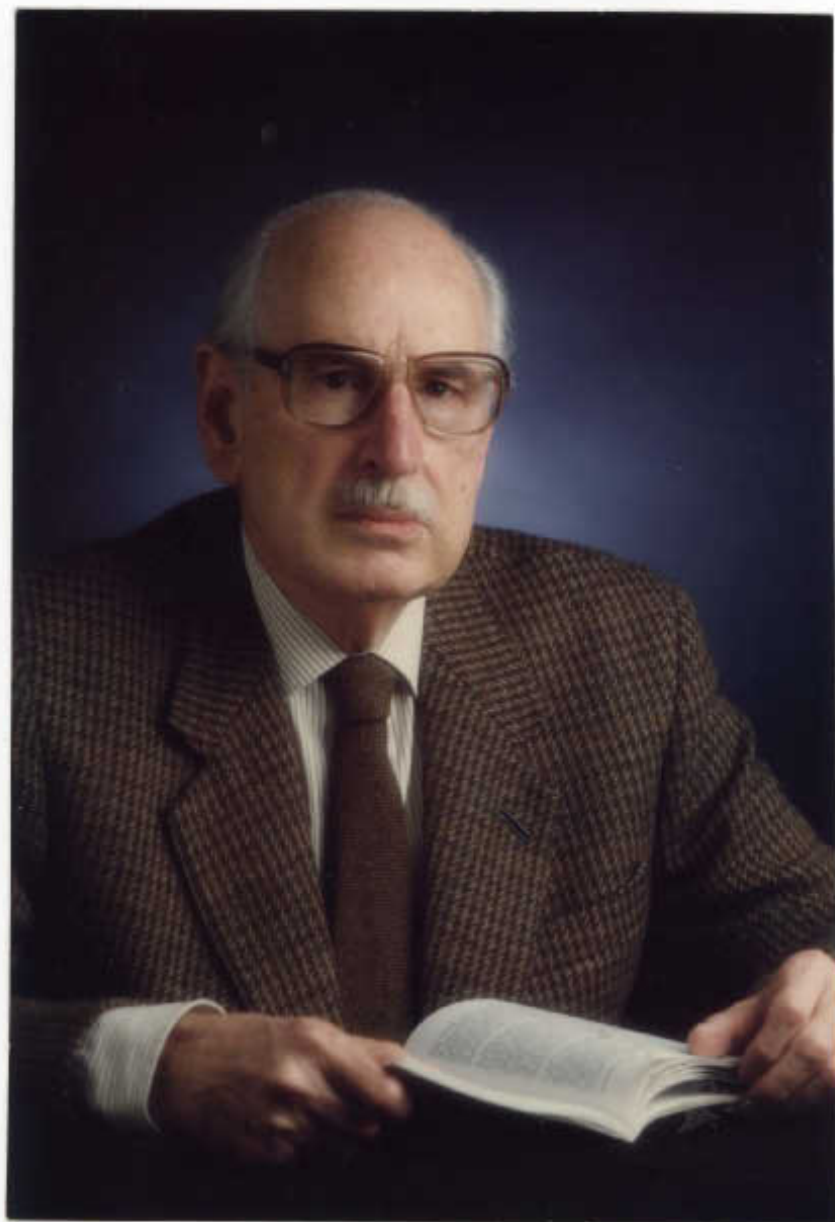
PUBLICACIÓNS

Durante o ano 2012 publicáronse as seguintes obras:

- Ares Vázquez, Nicandro (2012): *Estudos de toponimia galega*. Volume I, Sección de Lingua, Seminario de Onomástica. A Coruña: RAG.
- González González, Manuel (dir.) (2012): *Diccionario de alimentación e restauración galego-castelán-inglés*. A Coruña: RAG; Santiago de Compostela: Xunta de Galicia/Fundación Galicia Empresa/Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades/Termigal.
- Manuel Antonio (2012): *Obra completa: prosa*. A Coruña: RAG / Fundación Barrié. Edición de X. L. Axeitros Agrelo. Colección Clásicos da Academia.
- Monteagudo Romero, Xosé Henrique (2012): *Facer país co idioma. Sentido da normalización lingüística*. A Coruña: RAG. Discurso de ingreso.
- Real Academia Galega (ed.) (2012): *Cincuenta aniversario do Día das letras Galegas. 17 de maio de 2012. Cincuenta carteis. Cincuenta deseñadores. Cincuenta escritores. A volta ás letras en cincuenta días*. A Coruña: RAG/Asociación Galega de Deseñadores/Asociación de Escritores e Escritoras en Lingua Galega/Asociación de empresarios de Artes Gráficas de Galicia/Torras Papel/Asociación Galega de Editores/Federación de Libreiros de Galicia/Asociación Profesional de Bibliotecarios Municipais de Galicia/ANABAD Galicia/Faro de Vigo/Xunta de Galicia.
- Real Academia Galega (ed.) (2012): *Diccionario da Real Academia Galega*. A Coruña: Real Academia Galega. [www.realacademiagalega.org/diccionario].
- Real Academia Galega (ed.) (2012): *Todas as letras do Día das Letras Galegas. Cincuenta aniversario da maior festa cultural de Galicia 1963-2012*. A Coruña: RAG/Fundación Repsol/Repsol Refinería A Coruña/Gadis/Xunta de Galicia.
- Regueira Fernández, Xosé Luís (2012): *Oralidades: reflexións sobre a lingua falada no século XXI*. A Coruña: RAG. Discurso de ingreso.
- Zubillaga Barrera, Carlos Alberto (2012): *Relixión e relixiosidade na temperá emigración galega a Uruguai*. A Coruña: RAG. Discurso de ingreso.

Neste ano saíron do prelo os seguintes números das publicacións periódicas da Real Academia Galega:

Boletín da Real Academia Galega, 371. A Coruña: Real Academia Galega, 2012.
Cadernos de Lingua, 34. A Coruña: Real Academia Galega, 2012.

Retrato de Xaime Isla Couto. Real Academia Galega. Arquivo.

XAIME ISLA COUTO

Xosé Luís Franco Grande

Nacido en Santiago o 24 de outubro de 1915, residiu en Vigo dende moi neno, cidade na que faleceu, aos 96 anos, o 25 de abril de 2012, e na que desenvolveu toda a súa actividade como profesor, como avogado, como crente e militante cristián e como galeguista. Moi novo, sendo estudante de bacharelato, e antes de ser proclamada a República, estaba integrado nun grupo que se adheriu á Asemblea das Irmandades da Fala da Coruña e que participou na creación do Grupo Autonomista Vigués. Xa na República, participa na fundación da Federación das Mocedades Galeguistas e intégrase nos equipos de traballo que o Seminario de Estudos Galegos organiza en diversas terras galegas, sendo o primeiro bolseiro na sección de estudos xurídicos, económicos e sociais. Estudou a carreira de Maxisterio que, por diversas causas, nunca exerceu. Fixo logo a carreira de Dereito e dedicou especial atención aos estudos económicos.

Entra como pasante do célebre avogado vigués Adolfo Gregorio Espino, alcalde de Vigo nos tempos da ditadura de Primo de Rivera, con quen sintonizou especialmente polas preocupacións cristiás comúns. Nese bufete, no que se levaba o asesoramento xurídico externo da Caixa de Aforros Municipal de Vigo, entra en contacto con esta entidade que, anos despois, o nomearía asesor xurídico, pero dentro do persoal laboral. No ano 1946 gaña a cátedra de Economía, Organización de Empresas e Dereito Laboral da Escola de Peritos Industriais de Vigo, logo Escola de Enxeñeiros Técnicos. Á Caixa de Aforros e á Escola de Enxeñeiros dedicará practicamente toda a súa actividade como avogado e como profesor, deixando pouco a pouco o bufete que fora de Adolfo Gregorio Espino a cargo doutros compañeiros.

Sendo este maiormente avogado civilista, Xaime Isla non seguiu o seu exemplo e, pola contra, mostrou axiña moita curiosidade por outras tenzas do Dereito, como o fiscal, o laboral, o económico-administrativo, sen esquecer o mercantil e, en especial e dentro deste, o de sociedades. Grupos de empresas da industria farmacéutica e do cemento, en que tiñan intereses ou participación familiares seus e que el aconsellaba, así como en certa maneira tamén a

Caixa de Aforros, esixíanlle unha atención moi especial en todas estas especialidades xurídicas.

Con independencia destas actividades profesionais, Xaime Isla desenvolveu unha actividade de gran transcendencia para Galicia, para a súa cultura e para unha orientación moderna da súa economía, ademais de ter demostrado unha entrega especial á súa vocación de militante cristián.

En 1950 intervéñe de maneira decisiva na fundación da Editorial Galaxia, dende o deseño xurídico da sociedade ata a redacción dos seus estatutos, participando na creación mesma dos primeiros libros e aínda na súa comercialización. E, como conselleiro delegado, dirixiuna ata que Francisco F. del Riego foi nomeado xerente da editorial.

Home de intelixencia creadora, concibe, diseña e dirixe dende o ano 1958 a *Revista de Economía de Galicia*, publicación que se estimou indispensable para, nun momento de especial desorientación, abrir novos camiños e outros horizontes ás preocupacións económicas, moi vivas por entón na prensa e na sociedade galegas, pero que, por falta de rigor e coñecementos, seguían camiños errados ou nada prácticos ou case sempre confusos, como ben pon de manifesto, para un suposto concreto, o segundo editorial que inclúe o primeiro número da revista. Neste indispensable maxisterio en materia económica, pódese dicir que foi decisiva esta publicación.

Escribe o moi ben pensado e artellado texto da presentación da Biblioteca de Economía Galaxia, así como o deseño concreto de cada un dos cinco apartados ou series, documento polo que a editora di asumir a urxente tarefa de espertar entre as xentes mellor capacitadas de Galicia unha conciencia de seria preocupación arredor dos problemas económicos e sociais da nosa terra.

Xa con anterioridade á aparición desa revista, publicara en 1952 un denso traballo na Colección Grial, titulado “Algúns caracteres da economía galega aítual”, no que con valentía proclama que un estudo económico serio do noso país ten que deixar de esguello a teoría económica vixente para centrarse na nosa realidade inmediata, ou, como el expresa, cómpre facer o descubrimento da ciencia económica por nós mesmos para así chantar as bases da máis axeitada arte económica (consciente de que a ciencia económica non pode ser descencellada da súa arte: a política económica). Por iso se doía de que, nos cincuenta anos que se levaban andados do século, non fose publicada en Galicia, nin fóra dela, ningunha obra dedicada ao estudo da súa economía, agás os artigos xornalísticos de Peña Novo. Coñecemento da nosa realidade imperiosa-

mente necesario para axear a ela toda futura ordenación ou regulación pública que teña relación co xogo das forzas actuantes nos eidos da produción da riqueza; e tamén para que os grupos ou homes de empresa poidan facer asinado xuízo dos datos relacionados con toda iniciativa industrial.

En 1964, na *Revista de Economía de Galicia* (núms. 39-40), publica “Los problemas financieros del desarrollo regional”, onde, entre outras cuestións, se refire á función creadora ou produtiva do aforro galego, de xeito que os nosos aforradores experimentan unha dobre explotación: nunha primeira fase, ao servir pasivamente ao proceso de arrastre de capitais pola banca establecida en Galicia para a creación de negocios foráneos; e nunha segunda, cando o aforrador coloca o seu diñeiro, normalmente aconsellado polos bancos, en valores industriais polos que satisfará unha plusvalía importante en favor dos fundadores daquelas mesmas empresas.

Estes dous traballos seus teñen unha importancia que se podería conceptuar como pioneira nos estudos económicos de Galicia, nun momento en que os tópicos enchían a prensa daqueles anos, con desviacións ideolóxicas e confusións que, ao cabo, servían ao contrario do que pretendían, pois lonxe de clarificaren os nosos problemas económicos, aplicábenselles criterios confusos ou excesivamente ideolóxicos ou afastados dunha realidade non ben coñecida. Esa foi unha das razóns, abertamente confesadas xa no seu primeiro número, da existencia da *Revista de Economía de Galicia*.

É un dos inspiradores e fundadores da editorial SEPT (1966), dedicada a publicacións de carácter social e relixioso, e promotora da edición da *Biblia* e o *Novo Testamento* en lingua galega, e formou parte dos equipos de galeguización da liturxia. En 1987 creou, xunto con varios familiares seus, a fundación que leva o seu nome para estudos de carácter local, sociolóxico, económico e de espiritualidade. E sempre soubo entusiasmarse con calquera proxecto que tivese relación co país, dende participar na xestión política partidaria a propiciar unha nova canción galega cando tal cousa era inimaxinable, pero que cumpría intentar. Tamén dirixiu a *Revista Galega de Estudios Agrarios*, editada pola Xunta de Galicia.

En 1992, baixo o título *Construír Galicia*, xunta nun libro os diversos textos publicados (editoriais da *Revista de Economía de Galicia*, relatorios, documentos políticos, inquéritos...), nos que nos deixa boa parte do que foi o seu pensamento económico a prol dunha economía que servise aos intereses da nosa terra.

En 1999 leu o seu discurso de ingreso na Real Academia Galega titulado *Economía, linguaxe e poder* e, nese mesmo ano, a Universidade de Vigo noméao Doutor Honoris Causa.

Como patriota galego que foi, consagrou tamén parte do seu tempo á acción política e presidiu o Partido Popular Galego, integrado no Equipo Demócrata Cristiano del Estado Español, e no que participaron a Unión Democrática de Galicia e os grupos galegos de Izquierda Democrática, partido aquel que participou nas eleccións de 1977.

Cómpre subliñar unha vez máis, e haberá que repetilo sempre que sexa preciso, que por primeira vez na historia do galeguismo houbo tres persoas tan diversas, de tan distinta formación e de tan afastadas vocacións –Ramón Piñeiro, Francisco F. del Riego e Xaime Isla– que puidesen converxer nunha empresa común, que esa empresa chegase a identificarse coa vida de cada un deles e que, xuntos, nunha única vontade, se puxesen por enteiro ao servizo do país, aínda con grave risco moitas veces dos intereses particulares de cada un deles.

Escribín noutra ocasión, e podo reiteralo agora, que Xaime Isla, en tempos “presididos pola indiferenza –que sempre foi o peor atranco para calquera actividade do espírito– contribuíu de maneira decisiva a poñer luz no incerto, escuro e dubidoso panorama dunha Galicia abafada pola ditadura, nun país que nin sequera sabía de si mesmo, nunha sociedade para a que, en xeral, o seu futuro e o seu porvir non eran cuestión”.

Home de mente creadora, dixen, e quero dicir que a súa intelixencia era aberta e non mimética, que se producía cuestionando sempre a realidade e as máis diversas situacións, que xamais aceptaba como dogma ningunha proposición intelectual. O seu rigor levouno a ser hiper crítico consigo mesmo, da mesma maneira que cos demais era xeneroso sempre. E por iso a súa obra persoal escrita é breve. Pero que sexa breve non quere dicir que non fora esencial para o mellor axuízamento dos problemas do país.

En realidade, foi membro esencial do equipo dinamizador e animador do galeguismo posterior á guerra civil e verdadeiro precursor dos estudos da nosa realidade económica e social con criterios modernos, ben persoalmente, ben axudando e poñendo a disposición dos demais os elementos e institucións necesarios a eses fins.